

Jó rekokue oĩa

Jó rekokue oĩa

Jó ma peteĩ ava iporayvu va'e, iporiaukue va'e'ỹ, Nhanderuate re ojerovia ete va'e ha'e ovy'aa rupi tema oiko va'e. Ha'e gui Nhanderuate pe Satanás ojerure Jó oeko a'ã aguã re, anhetê ri Nhanderuate pe oikoa oexaxe vy. Ha'e ramo Nhanderuate oeko a'ã uka. Ha'e rami rã Jó mba'emo oguereko va'e opa vyvoi, ta'y kuery omanomba xapy'a, ha'e Jó re ae ou ai vaikue imbojexavaiaarã.

“Ha'e ramo Jó opu'ã vy omondo oao, onhopĩ oakã ha'e ipukupá oupy yvy rupi. Nhanderuate omboete vy aipoe'i: ‘Xepire rei reve aiko'i va'ekue ha'i rye gui, ha'e xepire rei reve ju 'rã aa. Senhor ma mba'emo me'ëa, ha'e oipe'a va'erã avi oiko. Ta'ima'endu'a porãa Senhor rery re!’ he'i. Ha'e nunga ha'e javi py Jó ndojejavyi, neĩ nda'ijayvui Nhanderuate ha'eve'ya rami joguerekoa rami” (1.20-22).

Ha'e gui ma ou Jó irũ kuery mboapy ikuai va'e. Oĩa py opyta are rire hexeve jogueroayvu okuapy ojexavaia re. Ha'e kuery oikuaa rami teĩ Jó gueko vaia re oiko axy. Ha'e rã Jó ma “Xereko porã va'e” he'i, ndoikuaai guive mba'e re pa haxy va'e Nhanderuate ombouague. Amongue py Nhanderuate reko re ijayvu ndovy'aia rupi, ndoikuaai rei vy.

Ha'e gui opaa py ma Nhanderuate ombovai vy oexa uka pavẽ gui ipo'akapave ha'e hi'aranduve va'ea. Ha'e ramo Jó nda'evei ramo vy aipoe'i: “Anhetê ri aikuaa vy e'ỹ xeayvu va'ekue, mba'emo xevy pe iporã vaipa ha'e aikuaa va'erã e'ỹ re anho”, he'i (42.3b). Ha'e rami rire jypy guare gui Nhanderuate omoingo porãve Jó.

Jó heko porã ha'e mba'emo oguerekopaa re ijayvua

1 ¹Oiko peteĩ ava Uz yvy pygua, Jó hery va'e. Ha'e va'e ava ma anhetê rupi ipy'a ha'e heko porã va'e. Nhanderuate renonde ojererokyjea rupi vy mba'emo vai gui ojepe'a kuerei va'e.

²Sete gua'y ha'e mboapy guajy kuery oguereko.

³Hymba kuery ma sete mil vexa'i, três mil camelo, quinhentos toro meme ha'e quinhentos mburika'i. Ixupe omba'eapo va'e kuery voi mbovy rei e'ỹ ikuai. Ha'e rami vy kuaray oua katy ikuai va'e gui oguerekopave va'e oiko.

⁴Ta'y kuery ma peteĩ-teĩ ro rupi oje'oi 'rã jorire-rire ngaru ojapo aguã. Ha'e rami vy mboapy gueindy kuery oenoĩ kuerei 'rã ha'e kuery reve okaru ha'e oy'u aguã.

⁵Ha'e kuery okarupa ma nhavõ Jó gua'y kuery oenoĩmba kuerei vy oiky'a'o ukapa 'rã teko vai gui. Ha'e rami vy ko'ẽ ramove opu'ã vy mymba oapy reve ome'ẽ 'rã Nhanderuede pe ha'e kuery mbovy pa ikuaiia rami vy, mba'eta aipoe'i: “Xapy'a rei ma xera'y kuery ojejavy ra'e, opy'a py nguete rovai ijayvu vai vy”, he'i vy. Ha'e ramigua ae Jó ojapo riae oikovy.

⁶Ha'e gui peteĩ ára Nhanderuede ra'y kuery ou okuapy SENHOR renonde ojexa uka aguã. Ha'e kuery reve anha voi ou.^a

⁷Ha'e ramo SENHOR oporandu anha pe:

— Magui tu reju?

Anha ombovai SENHOR:

— Yvy ha'e javi rupi aikoague gui aju — he'i.

⁸SENHOR oporanduve ju anha pe:

— Rexa pota pa xerembigui Jó re? Mba'eta yvy re jipoi avave rei ha'e va'e ramigua anhetẽ rupi ipy'a ha'e heko porã va'e, Nguete renonde ojererokyjea rupi vy mba'emo vai gui ojepe'a va'e — he'i.

⁹Ha'e ramo anha aipoe'i SENHOR pe:

— Jó nda'u rive teve nguete renonde ojererokyjea rupi oiko?

¹⁰Mba'eta ndee ma repena porã hexe, hoo re ha'e opa mba'e oguereko va'e re guive. Ha'e rami vy opo py ojapo va'e rei remoingo porã, ha'e rejapo mba'emo yvy re oguereko va'e hetave ovy aguã rami.

¹¹Ha'e rami teĩ emokuave'ẽ ndepo, ha'e ixugui eipe'apa opa mba'e oguereko va'e. Ha'e rami vy rexa 'rã nerenonde py ijayvu vai rã nderovai — he'i.

¹²Ha'e rã SENHOR aipoe'i anha pe:

— Ma'ẽ, Jó oguereko va'e ha'e javi ma ndepo'akaa py oĩ, ha'e rã hexe anho ta'vy emoĩ eme ndepo — he'i. Ha'e ramo SENHOR renonde gui anha oo ju.

Jó ojexavaia py teĩ ndojejavyiague

¹³Peteĩ ára, ta'y kuery guyke'y jypygua ro py okaru ha'e vinho oy'u okuapy.

¹⁴Ha'e gui Jó-a py ou peteĩ hembigui aipoe'i va'e:

— Vaka kuery reve yvy roikaraĩ, ha'e kuery katy'i rupi mburika kuery avi okaru jave

¹⁵ore kuery re sabeu kuery ou xapy'a vy ogueraapa. Ha'e rami vy nerembigui kuery ikuai va'ekue ojukapa kyxe py. Xee anho'i aa jepe, ndevy pe amombe'u vy aju — he'i.

^a 1.6 “Nhanderuede ra'y kuery” he'ia ma hembigui anjo kuery re ijayvu vy.

¹⁶Ha'e va'e ijayvu teri reve ou amboae ju. Ha'e vy aipoe'i:

— Tata Nhanderuete-a guigua yva gui ho'a vy oapypa ra'e vexa'i ha'e nerembiguai kuery ikuai va'ekue. Ha'e vy omomba. Xee anho'i aa jepe, ndevy pe amombe'u vy aju — he'i.

¹⁷Ha'e va'e ijayvu teri reve ou amboae ju. Ha'e vy ha'e va'e aipoe'i:

— Caldeu kuery mboapy henda rupi nhomboja'o vy camelo kuery re ou vy ogueraapa ra'e. Ha'e vy ojukapa nerembiguai kuery kyxe py. Xee anho'i aa jepe, ndevy pe amombe'u vy aju — he'i.

¹⁸Ha'e va'e voi ijayvu teri reve ou amboae. Ha'e vy aipoe'i:

— Ndera'y ha'e nderajy kuery tujave va'e ro py okaru ha'e vinho oy'u okuapy jave

¹⁹tekoa e'ya katy gui vvytu atã opu'ã ouvy vy oo re ojeapi jova-jovai katy gui. Ha'e ramo ha'e kuery áry ho'a ramo omanomba. Xee anho'i aa jepe, ndevy pe amombe'u vy aju — he'i.

²⁰Ha'e ramo Jó opu'ã vy omondoro oao, onhopĩ oakã ha'e ipukupa oupy yvy rupi. Nhanderuete omboete vy

²¹aipoe'i:

— Xepire rei reve aiko'i va'ekue ha'i rye gui, ha'e xepire rei reve ju 'rã aa. SENHOR ma mba'emo me'ëa, ha'e oipe'a va'erã avi oiko. Ta'ima'endu'a porãa SENHOR rery re! — he'i.

²²Ha'e nunga ha'e javi py Jó ndojejavyi, neĩ nda'ijayvui Nhanderuete ha'leve'ya rami joguerekoa rami.

2 ¹Peteĩ ára Nhanderuete ra'y kuery ou ju SENHOR renonde ojexa uka aguã, ha'e anha voi ha'e kuery reve ou henonde ojexa uka avi aguã.

²Ha'e ramo SENHOR aipoe'i anha pe:

— Magui tu reju?

Anha ombovai SENHOR:

— Yvy ha'e javi rupi aikoague gui aju — he'i.

³SENHOR oporandu anha pe:

— Rexa pota pa xerembiguai Jó re? Mba'eta vvy re jipoi avave rei ha'e va'e ramigua anhetẽ rupi ipy'a ha'e heko porã va'e, Nguuete renonde ojererokyjea rupi vy mba'emo vai gui ojepe'a va'e. Ha'e ma oĩ atã ha'evea rami oikoa py, hovai apu'ã vy amomba rive aguã rami ndee xeapoxe teĩ — he'i.

⁴Ha'e ramo anha aipoe'i SENHOR pe:

— Opire ha'e javi'i ha'vy tome'ë, mba'eta avakue opa mba'e oguereko va'e ome'ë 'rã guekove rekovia.

⁵Ekuave'ëve ju ha'vy, ikãgue ha'e ho'o re epoko. Ha'e rami vy rexa 'rã nerenonde py nderovai ijayvu vai rã — he'i.

⁶SENHOR aipoe'i anha pe:

— Ma'ë, ndepo'akaa py amboaxa, va'eri ejuka eme ta'vy — he'i.

⁷Ha'e gui SENHOR-a gui anha oo vy omomba'eaxy Jó ai vaikue py, ipy mbyte guive ijapyte peve.

⁸Ha'e ramo Jó oguapy oiny tanhimbu áry, ha'e vy ojopy peteĩ nhae'ũ ra'ykue onhekarã aguã.

⁹Ha'e gui ta'yxy ou vy aipoe'i ixupe:

— Reĩ atã teri va'e ty'y ha'evea rami reikoa py? Ndeayvu vai na Nhanderuete re, ha'e gui emano.

¹⁰Ombovai:

— Oikuaa ve'ỹ rei va'e rami ndeayvu. Nhanderuete gui iporã va'e anho ri ty'y jajopy 'rã, ha'e rã iporã e'ỹ va'e ma ndajajopyi avi 'rã teve? — he'i. Ha'e ramia ha'e javi py Jó ndojejavvi oayvu py.

¹¹Ha'e gui ma mboapy Jó irũ kuery mba'emo vai hexe oikoague oendu vy peteĩ-teĩ ou guekoa gui: Temã pygua Elifaz, Sua pygua Bildade ha'e Naamá pygua Zofar. Ha'e va'e kuery jogueroayvu vy Jó oĩa katy jogueru omombaraete ha'e ombopy'a porã aguã.

¹²Mombyry rupi teri ha'e kuery oma'ẽ jogueru vy ndoexa kuaai okuapy. Ha'e rami vy onhendu ratã ha'e ojae'o okuapy. Ha'e vy peteĩ-teĩ oao puku omondoro, ha'e yvate rami oakã áry rupi omombo-mombo yvy ku'i.

¹³Ha'e rami vy hexeve oguapy okuapy yvy py. Sete ára ha'e sete pytũ re ikuai va'eri peteĩve hexeve nda'ijayvui peteĩ ayvu py ma voi, haxy ete va'e oendua oexa vy.

Jó otui'iague ára re ijayvu vaiague

3 ¹Ha'e va'e rire Jó ae ijayvu. Ha'e vy ijayvu vai otui'iague ára re.

²Ha'e vy aipoe'i:

³ — Xetui'iague ára ndoikoi ma voi va'e rire,

ha'e va'e pytũ “Ixy oguereko peteĩ ava'i”, 'ea va'e avi.

⁴Ha'e va'e ára pytũmba va'e rire,

Nhanderuete yvate gui nopenai ramo,

yvate oĩa gui omoexakã e'ỹ va'e rire.

⁵Pytũ reia ha'e kuaray'ã manoa anho oĩ va'e rire,

hi'áry rupi araipe va'e rire guive.

Ha'e va'e ára omoũmba va'e rire opa marã rei.

⁶Ha'e va'e pyávy re ma pytũ ete va'e omo'ã va'e rire.

Ma'etỹ re ára mboae ikuai va'e rami toguerovy'aave eme.

Ha'e va'e jaxy pe “Jaxy ikuai va'e regua” ta'eave eme.

⁷Ha'e va'e pytũ imemby e'ỹa va'e rire,

ha'e va'e py nonhenduai va'e rire ovy'a va'e.

⁸Ijayvu vai kuaa va'e kuery ma ha'e va'e ára re ijayvu vai ma va'e rire,

vixo vaikue ye'ẽ rupigua momyĩ kuaa kuery ae.

⁹Tá, ha'e va'e pytũ jaxy-tata ko'ẽ mbijarã ndojekuaai va'e rire,

ha'e hendy va'e oarõmby ndojekuaai va'e rire.

Ko'ẽ rai jave ko'ẽ oexaxe va'e kuery ndoexai ma voi va'e rire.

¹⁰Mba'eta ha'e jave py nombotyí raka'e ha'i ryepy rokẽ,

xerexa py ajexavaia aexa e'ỹ aguã.

11 — Mba'e re tu xee namanoi raka'e xeryru'i pyve?

Mba'e re tu ha'e va'e gui aiko'i vy ndaxeayvuẽvei?

12 Mba'e re tu oiko raka'e o'u áry xekuavãarã?

Mba'e re tu oĩ ikã xemokambuarã?

13 Mba'eta ha'e va'e ndoikoi va'e rire aỹ apytu'u porã rei 'rãgue.

Ake ramo xevy oĩ 'rãgue apytu'u aguã,

14 huvixave ha'e nhomongeta va'ety yvy re ikuai va'ekue

onhono porãa aguã ojapo ma voi va'ekue py itui va'e rami,

15 ha'e rami e'ỹ vy yvatekueve ouro ha'e prata oguereko va'ekue py
ngoo omonyẽ va'ekue itui va'e rami,

16 ha'e rami e'ỹ vy hyru'i py oĩ va'e ojuka nhemi va'e rami xee ndaikoi
ma voi va'e rire,

kyrĩ'i va'e hexakãa peteĩgueve oexa e'ỹ va'e rami.

17 Ha'e py ma ha'evẽ'ya rami ikuai va'ekue nanhomoangekovei ma
'rã.

Ikaneõ va'ekue guive ikaneõgua nho 'rã ha'e py.

18 Ha'e py ma escravo-rã ogueraa pyre ikaneõgua 'rã okuapy,
herekoa kuery ayvu nonhenduvei ramo.

19 Ha'e py yvyĩgueve ha'e yvatekueve ikuai va'ekue itui pavẽ 'rã,
tembiguai ikuai va'ekue voi opatõ pe ve'ỹ ma 'rã ikuai.

20 — Mba'erã tu iporiaukue ojapoa ri hendy va'e oexa riae aguã
rami?

Mba'erã tu ikuerai va'e okuave aguã rami ojapoa?

21 Ha'e kuery ma omano aguã anho oarõ okuapy, ha'e rã novaẽi.

Ha'e kuery omano aguã oekave 'rã okuapy hepyve va'e onhomi
mbyre oekaa rupi yvy ojo'o va'e gui.

22 Ha'e kuery ma onhono porãa rã ovy'a 'rã okuapy,
oguerovy'a rei 'rã yvykua py ovaẽ vy.

23 Mba'erã tu avakue pe oexa ukaa 'rã hexakã va'e haperã oikuaa uka
e'ỹ re?

Mba'eta Nhanderuete ojoko 'rã joa katy gui e'ỹ-e'ỹ.

24 Mba'e re tu xee ha'u va'erã 'rãgue py ajou xepytuẽ atã aguã,
ha'e yy onhoẽ va'e rami ajae'o ete aguã?

25 Mba'eta akyjea ou ma xe'áry,
aexa'ãa oiko ma xere.

26 Ndapytu'uvei, naĩ rivevei, neĩ naxekane'õgua kuaavei,
xepy'a reta rei aguã anho ou ramo — he'i.^b

^b 3.1-26 Jó ndoikuaai raka'e mba'e re pa ojexavaia. Ha'e rami vy ndovy'aia rupi ijayvu Nhanderuete re. Ha'e gui opaa py Nhanderuete ijayvu ixupe omo'arandua rupi, capítulo 38 guive 40 peve, ha'e rã Jó ma nda'evei ramo ha'e rami ijayvuague re.

Jó pe Elifaz ijayvu eteague

- 4 ¹ Ha'e ramo Temã pygua Elifaz ombovai. Ha'e vy aipoe'i Jó pe:
² — Xapy'a rei amongue ndevy ijayvu ramo nerendui 'rã ri ty'y?
 Ha'e rami avi mava'e tu ojejoko 'rã ijayvu e'ỹ aguã?
- ³ Ma'ẽ, ndee ma mbovy e'ỹ rei rekombo'e va'ekue,
 ha'e ipo kangy va'e remombaraete kuerei va'ekue.
- ⁴ Ndeayvua py reipytyvõ va'ekue onhepyxanga va'e kuery,
 ha'e remombaraete ju va'ekue henapy'ã kangy va'e.
- ⁵ Ha'e rã aỹ ma ndere ju ha'e nunga ou ramo ndee nerenduxe'i 'rã.
 Ndee rejexavai vy nanderekorãvei.
- ⁶ Nhanderuete renonde rejererokyjea rupi ve'ỹ ri ty'y rejerovia,
 rearõ reikovya ha'e ndereko porãa rupi ve'ỹ ri ty'y reiko?
- ⁷ — Nema'endu'a pota ke: Ojejavy e'ỹ va'e pa okanhy 'rã?
 Mamo tu heko porã va'e omombaague?
- ⁸ Xee aexaa rami, mba'emo vai nhotyare kuery ma
 ha'e nungakue ae ju 'rã omono'õ.
- ⁹ Nhanderuete ipytuẽ ramo rive ha'e kuery ikuai axy 'rã.
 Opoxya rupi oipeju rã okanhymba 'rã.
- ¹⁰ Ha'e ramo guary kuery voi inharõ teĩ okyriřĩ 'rã okororõa gui,
 guary ra'y kuery raĩ guive opẽmba 'rã.
- ¹¹ Ha'e rami vy guary kuery ikangy 'rã oje'oivy mba'eve ndojukavei vy.
 Guary kunha ra'y kuery voi opa rupi 'rã oaĩmba.
- ¹² — Peteĩ ayvu aendu xee ae'ia py omombe'ua rã.
 Haxy'i py aendu kuaa xepyxaxa py ijayvua mbegue rã.
- ¹³ Pyávy, ajexa ra'ua re aikuaa pota ete reve,
 avakue oke vaipa jave
- ¹⁴ ou karamboae xemondyi ha'e xemboryryipaarã.
 Xekãgue eteve voi oryryipa.
- ¹⁵ Ha'e ramo peteĩ nhe'ẽ oaxa xerenonde rupi.
 Ha'e rami vy ojapo xe'a xerete rupi ikuai va'e opu'ãmba aguã rami.
- ¹⁶ Ha'e va'e opyta ho'amý va'eri ndaexa kuaai hova.
 Peteĩ mba'e rive ojekuaa aexaa py.
 Jypy nonhendui mba'eve. Ha'e gui ma aendu peteĩ aipoe'i va'e:
- ¹⁷ “Imarã va'e kuery nda'u heko porã 'rã Nhanderuete renonde?
 Avakue nda'u icy'a e'ỹ va'e 'rã oiko imoingoare renonde?”
- ¹⁸ Ma'ẽ, Nhanderuete ma guembiguai kuery re ndojeroviai 'rã.
 Mba'eta guembiguai anjo kuery re eteve voi oikuaa teko vai oĩa.
- ¹⁹ Ha'e rã yapo guigua py hoo va'e re katuve ma.
 Ha'e kuery ma vyvyku'i gui rive ojapo pyre,
 ha'e tanambi rami rive ju 'rã omou'úa.
- ²⁰ Aje'ive ha'e kuery itui'i 'rã, ha'e gui ka'arukue ju omombaa 'rã.

Okanhy 'rã raka'e rã peve guarã, avave rei oikuaa pota e'ỹ re.
 21 Ha'e kuery rekove oipe'aa ramo
 omano 'rã 'arandua oupity e'ỹ re", he'i.

Jó Nhanderuete oeka aguã re Elifaz ijayvuague

- 5** 1— Ejapukai aỹ! Ha'e rami teĩ oiko ri nda'u nerenduarã?
 Mava'e anjo iky'a e'ỹ va'e pe tu renhepytyvõ uka ta?
 2 Mba'eta hi'arandu e'ỹ va'e ipoxya ae ombovaipa 'rã.
 Inhakã porã e'ỹ va'e ivaia rive 'rã ojuka.
 3 Xee ma aexa porã hi'arandu e'ỹ va'e onhemoingo porã merami ramo.
 Ha'e rami teĩ are'ỹ'i re aikuaa hoo oĩa ayvu vaipy oikoa.
 4 Ta'y kuery voi mombyry ikuai ipytyvoarã gui.
 Tetã kora rokẽ py ha'e kuery ojexa uka rã ombopagaa,
 heraa jepearã ndoikoi ramo.
 5 Ha'e kuery onhotỹ va'ekue ma ijajupa rã ikaruai va'e kuery ho'upa
 rive 'rã,
 juu mbyte rupi henhoĩ va'ekue voi oipe'apa 'rã.
 Ha'e mba'emo oguereko va'ekue ma oikuaa pota rei va'e kuery
 omokanhymba 'rã.
 6 Mba'eta teko axy ma vyvyku'i gui rive ndoikoi,
 vyvy gui e'ỹ henhoĩ jajexavai aguã.
 7 Ha'e rami 'rãgue py avakue ojexavai aguã rami ae 'rã itui'i,
 tapyĩ gui tata raviju yvate katy ae 'rã ovevea rami.
 8 — Ha'e gui xee va'e rire ma aeka 'rãgue Nhanderuete,
 ixupe anho amboaxa 'rãgue xereko.
 9 Mba'eta ha'e ma ojapo 'rã mba'emo tuvixa va'e oikuaa pyrã e'ỹ,
 ha'e nhomondyipaarã omombe'u kuaa pyrã e'ỹ.
 10 Ombo'oky 'rã vyvy áry rupi,
 omoakỹ 'rã mba'ety ikuai va'e.
 11 Ha'e rami vy ogueraa jepe 'rã vyvĩgue'i peteĩ henda yvatea py,
 ojae'o va'ekue oiko porãa rupi ovy'a nho aguã.
 12 Ha'e rã jokorea kuery onhembopy'aa ma ha'e ombovaipa 'rã,
 opo py ojapoxe va'ekue ndojapo kuaai aguã.
 13 Ombo'a 'rã oikuaapave va'e nhombotavya py ae.
 Ha'e ramo oikuaapa va'e onhembopy'aague opa rive 'rã.^c
 14 Ha'e kuery ma ara py teĩ ojou 'rã pytũa anho,
 kuaray mbyte jave teĩ pytũ rupi merami ikuai, opovyvy 'rã oje'oivy.
 15 Nhanderuete ma jogueraa jepe 'rã ha'e kuery juru gui kyxe oẽ va'e
 gui,
 ipo'akave va'e po gui ogueraa jepe 'rã ojexavai va'e.

- 16 Ha'e rami rã oĩ 'rã iporiaukue'i oarõ okuapy aguã,
ha'e rã joapo vaia kuery ma okyirirĩmba 'rã.
- 17 — Ovy'a ete 'rã avakue Nhanderuete omo'arandu va'e.
Ha'e nunga rupi endu rive eme Ipo'akapave va'e nemo'arandu rã.
- 18 Mba'eta ha'e ma nhomboai 'rã, ha'e gui ha'e ae ju oipoano 'rã.
Nhomomba'eaxy 'rã, ha'e gui opo py ae ju 'rã omonguera.
- 19 Seis-kue rejexavaia gui ha'e ndereraa jepe 'rã,
ha'e sete-a py voi mba'emo vai nanderupityi 'rã.
- 20 Karuai py teĩ ndereraa jepe 'rã remano aguã gui,
joe opu'ãa py guive ndereraa jepe 'rã kyxe po'akaa gui.
- 21 Nderepy 'rã ayvu vai gui,
ha'e ramo mba'emo mbovaipaarã ovaẽ rã rexa teĩ nderekyjei 'rã.
- 22 Mba'emo mbovaipaa ha'e karuai oiko rã repuka 'rã,
vixo ka'aguy regua gui guive nderekyjei 'rã.
- 23 Mba'eta yvy rupi ita ikuai va'e reve voi rejapo 'rã peteĩ rami ikuai
porã aguã,
mymba yvy regua voi ndereve ikuai 'rã peteĩ rami.
- 24 Reikuaa 'rã ndero py mby'a porã oĩa,
ha'e mba'emo rereko va'e ikuaia rupi reikuaa pota reovy rã
ndoatai 'rã mba'eve.
- 25 Reikuaa avi 'rã neramymino kuery heta 'rãa,
ndeguigua kuery yvy re jai rogue ikuai va'e rami 'rã heta.
- 26 Ndetuja'i jave teĩ nembaraete reve 'rã reo yvyra rupa py,
trigo ojokua pyre hi'ára py porã omono'õa rami.
- 27 — Ma'ẽ, ha'e nunga re roikuaa pota rã ha'e rami ae.
Ejapyxaka ndee voi, ha'e nunga re eikuaa pota avi reiko porã aguã
— he'i.

Jó onhemboeko porãa rupi ijayvuague

- 6** 1 Ha'e ramo Jó ombovai:
2 — Ai! Xeayvua re anhetẽ oikuaa potaa va'e rire,
ha'e mba'emo opejaa py xeporiaua opejaa va'e rire
- 3 ha'e va'e ma anhetẽ ita ku'i ye'ẽ rembe rupi ikuai va'e gui ipoyive
'rãgue.
Ha'e nunga rupi ae xevai reve xeayvu va'ekue.
- 4 Mba'eta Ipo'akapave va'e ma guembiporu hu'y py xenhyvõmba,
ha'e ramo xenhe'ẽ py aendu veneno ramigua.
Xerovai meme Nhanderuete ombou xemongyjaarã.
- 5 Mburika'i yvy'ãa rupigua nda'u nhuũ re okaru reve onhe'ẽ 'rã teve?
Vaka kuery nda'u onhe'ẽ 'rã okaru porãa py?
- 6 Juky e'ỹ re teve ja'u 'rã he'ẽ e'ỹ va'e?
Tyrã uru rupi'a xiãa re oĩ 'rã teve heea?

- 7 Xenhe'ẽ py nda'uxei va'ekue
aỹ ajeguaru reve teĩ ha'u.^d
- 8 — Nhanderueete ajerurea ojapo va'e rire,
aipota va'e ha'e omoingo va'e rire!
- 9 Nhanderueete pe ha'eve va'e rire xemokanhy voi aguã,
opo oupi vy xejuka ete aguã!
- 10 Ha'e nunga oiko ma va'e rire xepy'a guaxu 'rãgue,
haxy aendu temaa py teĩ apo-apo 'rãgue avy.
Mba'eta xee ma Iky'a e'ỹ va'e ayvu rovai xeyvvy va'e'ỹ.
- 11 — Mba'e tu arõve ta, xembaraete vy e'ỹ?
Mba'erã tu aikove riae ta, amano aguã rami tema aiko vy?
- 12 Xembaraetea nda'u ita rami hatã va'e?
Xero'o nda'u overa va'e guigua rami hatã va'e?
- 13 Any! Naendui ae xepytyvõarã.
Xegui oipe'apaa ma xembaraeterã va'ekue.
- 14 — Ojexavai va'e pe irũ kuery omboaxya'i oexa uka va'e rire,
Nhanderueete renonde ojererokyjea gui ojepe'a e'ỹ rã.
- 15 Ha'e rã xeryvy kuery ma anhetẽ rupi e'ỹ xerereko.
Ha'e kuery ikuai petei yakã oxyry atã vy hembe rupi oĩa rami
- 16 yro'y ogueroxyry reve,
yro'y apĩ hyku ovy jave,
- 17 ha'e rami teĩ haku jave oxyry atã va'ekue typa rive va'e rami,
ndaevovovei ha'e oxyryague rupi ndoxyryvei va'e rami.
- 18 Ha'e ramo oguata va'e kuery yy rekaa rupi ojepekuavo 'rã jogueryavy
tape oo aguã va'ekue gui,
ha'e vy tekoa e'ỹa katy oje'oi vy omanomba 'rã ha'e py.
- 19 Temá vvy gui oguata va'e kuery oeka teĩ yy oxyry atã va'e,
Sabá gui oguata va'e kuery voi iporiaupa 'rã yy re.
- 20 Yy oĩ aguã re ojerovia va'ekue oxĩmba 'rã okuapy.
Oxyryague py ovaẽ vy ndoikuaavei rei 'rã okuapy.
- 21 Ha'e rami ae peẽ kuery voi xevy pe mba'everã ovare e'ỹ va'e
pendekuai.
Mba'eta ajexavai rã pexa vy penhemondyipa rive.
- 22 Xee nda'u aipoa'e: “Peme'ẽ ke mba'emo xevy”, ha'e teve?
Tyrã pa “Peme'ẽ mba'emo pereko va'e xepytyvõ aguã”, ha'e teve?
- 23 “Xereraa jepe ke xemoingo axya po'akaa gui”,
e'ỹ vy “Xerepy ke porayvvy e'ỹ va'e kuery po gui”, ha'e teve pẽvy?
- 24 — Xerekombo'e na, ha'e rã xee akyrirĩ 'rã.
Pemombe'u porãve na mba'e nunga py pa ajejavyague.
- 25 Anhetẽ ayvu ha'evea ramigua ma oenduxe vai pyrã memel

^d 6.6-7 Apy tembi'u hee e'ỹ va'e re Jó ombojoja, ojexavaia re ijayvvy vy.

- Ha'e rã peẽ kuery ma mba'erã tu pendeayvu ete xeivy?
 26 Peẽ kuery xemongetaxe ri ty'y xeayvua re,
 peteĩ ndaekorãvei va'e yvytu pe rive ijayvu va'e rami xeayvu rire?
 27 Tyre'ỹ kuery re teve pexa 'rã xortea,
 ha'e pejogueroayvu 'rã teve peneirũ repyrã re?^e
 28 Ha'e gui aỹ peẽ kuery xemboaxy'i ri vy pema'ẽ porã xere,
 ha'e pexa penerenonde ndaxeapua.
 29 Peikuaa pota ju ke, ajerure pẽvy, ha'eve'ỹa rami xekuaa e'ỹ aguã.
 Peikuaa pota ju, ha'e vy peikuaa 'rã ha'eva rami aikoa.
 30 Xeayvua py teve ha'eve'ỹa ramigua pendu?
 Xejuru py ha'eve'ỹ va'e re xeayvu va'e rire nda'u xee voi ndaikuaai
 'rãgue teve?

Nhanderuete pe Jó ijayvuague

- 7** 1 — Yvy re avakue ojexavai aguã rami e'ỹ teve ikuai?
 Oikovea ára omba'epo va'e rami e'ỹ teve ojexavai?
 2 Escravo kuaray'ã oeka teĩ va'e rami,
 ha'e omba'epo va'e opagaa aguã oarõ va'e rami,
 3 xeivy pe ha'e rami ae avi ome'ëa mba'erã e'ỹ aiko aguã jaxy nhavõ re,
 ha'e pytũ aiko axy aguã ome'ëa avi.
 4 Anhenõ vy aipoa'e: “Mbovy hora nda'u ha'eve 'rã avy ju aguã?”
 Ha'e rami teĩ pytũ ipuku ramo
 xerupa rupi ajere-jere tema ajupy ko'ẽ peve.
 5 Xero'o re oĩ taxo ha'e pekue vaikue.
 Xepire re ipekue oĩ va'e gui ipeu jepi.
 6 Xe'ára ma mba'emo mbovyvva gui ipojavave,
 ha'e vy opa 'rã arõ e'ỹkue re.
 7 Nema'endu'a ke xerekovea yvytu rami rive oaxapa vyvoia re.
 Xerexa ndoexavei ma 'rã iporã va'e.
 8 Aỹ xerexa okuapy va'e ma ndaxerexavei ma 'rã.
 Ha'e kuery rexa oxareko rei teĩ xee ndajekuaavei ma 'rã.
 9 Arai ivaipa reve oaxa va'e rami avi
 onhono porã mbyre noëvei 'rã.
 10 Ha'e kuery ndojevyvei 'rã ngoo katy,
 ikuaiague py ae teĩ ha'e kuery re na'ima'endu'aavei ma 'rã.
 11 — Ha'e nunga rupi ae xee ndajokoi xejuru.
 Ha'e rami vy xeayvu 'rã xenhe'ẽ py ajexavaia aendu va'e re,
 anhemombe'u 'rã xerekove re ajexavaia rupi.
 12 Xee nda'u ye'ẽ, e'ỹ vy vixo ye'ẽ rupigua teve,
 ndee xerarõ uka aguã?

^e 6.27 Apy Jó ijayvu oirũ kuery nomboaxyia re.

- 13 Xee aipoa'e: “Xerupa py aña py avy'a 'rã,
xerupa py apytu'u 'rã ajexavaia re xeayvua gui”, ha'e.
- 14 Ha'e rami teĩ ndee xemondyi 'rã mba'emo aexa ra'u va'e gui,
xemongyje aexa merami va'e gui.
- 15 Ha'e nunga rupi xenhe'ẽ pe ha'eveve 'rãgue xejryvipy va'e rire.
Aiko axy 'rãgue py ha'eveve amano aguã.
- 16 Xevy pe ha'eve ma aikovea.
Raka'e rã peve xee ndaikovexei.
Xereja ha'vy, mba'eta xe'ára ma vytytu rami rive oaxapa vyvoi.
- 17 Mba'e nunga tu avakue ikuai rejou porã aguã,
ha'e kuery re repena aguã?
- 18 Mba'eta ára nhavõ reju reikuaa pota aguã,
ha'e hora nhavõ 'rã rexa pota.
- 19 Raka'e peve tu ndereipe'ai 'rã nderexa xegui?
Raka'e peve 'rã nda'evei xerendyry amokõ aguã?
- 20 Xapy'a rei ajevavy vy mba'e nunga ha'eve'ỹ va'e tu ajapo ndevy,
ndee avakue re reikuaa pota va'e?
Mba'e re tu xeapo hu'y rea'anga aguã,
xejeupe ae ipoyi va'e apyta aguã rami?
- 21 Mba'e re tu neremboguei xereko vaia,
ha'e ndereipe'ai ajevavyague?
Mba'eta aỹ ha'a ta ma vyty rupi.
Ha'e va'e rire ndee xereka vy ndaxejouvei ma 'rã — he'i.

Nhanderuete reko porãa re Bildade ijavyague

- 8** 1 Ha'e ramo Sua pygua Bildade ombovai:
2 — Raka'e peve 'rã tu pova'e nunga re ndeayvu?
Raka'e peve 'rã tu ndejuru gui ndeayvuẽ vytytu atã va'e rami rive?
- 3 Nhanderuete nda'u ha'eve'ỹa rami 'rã oikuaa pota?
Ipo'akapa va'e nda'u gueko porãa rupi e'ỹ 'rã nhanderereko?
- 4 Hovai ndera'y kuery ojevavy rire
omombo ma ojevavyague re opaga aguã py.
- 5 Ha'e rami avi xapy'a rei ndee Nhanderuete reka rã,
ha'e Ipo'akapa va'e pe nemboaxy aguã re rejerure rã,
- 6 xapy'a rei nandeky'aia ha'e ndereko porãa rupi ri reiko ramo,
are'ỹ re ha'e onhemoĩ 'rã nepytyvõ aguã,
ha'e vy nemoĩ ju 'rã ndereko porãa ojekuaa porã aguã py.
- 7 Jypy reikoague py ma anhetẽ ne'vyvỹ'i va'ekue,
ha'e rã opaa py ma ndeyvate ete 'rã.
- 8 — Ha'e gui aỹ ma xee ajerure ndevy, eporandu na ymagua kuery
rekokue re,
eikuaa pota neramoĩ kuery ikuaiague re.

- 9 Mba'eta nhande ma kue'ive guare jaiko vy mba'eve ndajaikuaai.
Ha'e nhande'ára vyv re jaikoa ma kuaray'ã rami oaxa ovy va'e.
- 10 Neramoĩ kuery nanembo'e'i ri ty'y,
ha'e kuery nanemongetai ri ty'y?
Ha'e vy ha'e kuery ae o'arandua rupi nomombe'ui ri ty'y po rami?
- 11 Mba'eta papiro renhoĩ ma yapo py anho 'rã yvate,
junco renhoĩ guive yy py anho 'rã oiko porã.
- 12 Ha'e va'e nunga ipyau teri reve ojayaa e'ỹ re teĩ
amboae jai rogue gui ipiru voive 'rã.
- 13 Ha'e rami ae avi ikuai Nhanderuete gui hexarai va'e kuery ha'e javi.
Mba'eta heko vai va'e kuery mba'emo oarõ okuapy va'e opa rive
'rã.
- 14 Ha'e kuery oĩ atã merami teĩ opa xapy'a 'rã,
ha'e kuery ojeroviaa ma nhandu kya rami rive 'rã ivaipa.
- 15 Ikya re amongue ojeko rã oxopa 'rã.
Ha'e va'e re amongue ojopy rã ivaipa rive 'rã.
- 16 Ha'e kuery ma ikuai kuaray py mba'emo rogue oiko porã vy
yvotyty ha'e javi rupi hoky pojava va'e rami.
- 17 Hapo ma onhemamamba 'rã ovy ita ijaty oupy va'e áry rupi,
henhoĩ vy oike 'rã kora hi'ai va'e re voi.
- 18 Ha'e rami teĩ xapy'a rei oĩague gui Nhanderuete omondoro ramo
oĩague py ae teĩ hexe na'ima'endu'aavei ma 'rã.
- 19 Ha'e rami rire hekove mba'everã ndovarei!
Ha'e gui vyv ku'i py henhoĩague gui amboae ju 'rã henhoĩ.
- 20 — Ha'e rã anhetẽ rupi ipy'a va'e kuery ma Nhanderuete ndoejai 'rã,
nomboaxai 'rã guive heko vai va'e kuery po py.
- 21 Ha'e ma ndejuru py omoĩ 'rã nderory nho aguã,
nerembe re omoĩ 'rã revy'a aguã.
- 22 Ha'e rã ndejojai reiare kuery ma ojee ae omoĩ 'rã oxĩmba reia.
Heko vai va'e kuery ro okanhymba 'rã — he'i.

Nhanderuete pe Jó nombovai kuaaia rami ijavyague

- 9 ¹ Ha'e ramo Jó ombovai vy aipoe'i:
² — Anhetẽ, xee voi aikuaa rã ha'e rami ae.
Ha'e rami teĩ marã rami vy 'rã tu avakue onhemboeko porã
Nhanderuete renonde?
- ³ Mba'eta xapy'a rei hexeve avakue nhombojovake ramo
mil-kue oporandua regua neĩ peteĩve ma nombovai kuaai 'rã.
- ⁴ Ha'e ma opy'a py oikuaapa ha'e ipo'akapave va'e.
Mav'a'e tu hexe opu'ã reiague gui oo porã ju 'rã?
- ⁵ Ha'e ma oipe'a 'rã yvyty ikuai va'e oikuaa okuapy e'ỹ re.
Opoxya py ombovaipa 'rã.

- 6 Ha'e ma yvy omomyĩ vy oguerova 'rã oĩa gui,
ha'e ramo ijyta oĩ va'e oryryipa 'rã.
- 7 Kuaray pe ha'e ijayvu rã ndojopevei 'rã.
Omo'ã 'rã guive jaxy-tata ikuai va'e.
- 8 Ha'e ae'i oipyo va'ekue yva,
ha'e ye'ê áry rupi uguata 'rã oikovy.
- 9 Ha'e ma jaxy-tata apoare: Ursa, Hendy guaxu va'e,
Eixu, jaxy-tata kuaray ijapu'a'ia katy ikuai va'e guive.
- 10 Ha'e ma mba'emo tuvixa va'e oikuaapy e'ỹ apoa,
mba'emo porã omombe'u kuaapy e'ỹ guive.
- 11 Ma'ë, xapy'a rei xeyvy'iry rupi ha'e oaxa rã xee ndaexai 'rã.
Xerenonde rupi ete oiko teĩ xee ndaikuaai 'rã.
- 12 Mba'emo ha'e oipe'a ta ramo mava'e tu ojoko 'rã?
Mava'e tu aipoe'i 'rã ixupe: “Mba'e tu rejapo?”
- 13 — Nhanderuede ma nomboaxa rivei 'rã opoxya.
Ha'e ramo henonde rupi ojero'a 'rã okuapy Egito pygua pytyvõa
kuery.
- 14 Ha'e ramo mba'exa tu xee ambovai ta?
Mba'exa tu aikuaa 'rã xeayvurã, hexeve ajogueroayvu aguã?
- 15 Xee xereko porã va'e rire teĩ ixupe ma ndaxeayvu kuaai 'rãgue.
Ha'e rami 'rãgue py xemboayvuarã pe ajerure 'rãgue xemboaxy
aguã re.
- 16 Hery rupi ajapukai rã ombovai teĩ
xee aikuaa rã noendui 'rã ajerurea.
- 17 Mba'eta xemou'ũ yvytu atã va'e py,
ha'e mba'e re'ỹ xemoingo axyve tema.
- 18 Ha'e ndoejai xepytuẽ aguã rive.
Ha'e rami 'rãgue py xere ombou xereko axyarã.
- 19 Xapy'a rei ipo'akaa re aikuaa potaxe ramo ma ha'e aipoe'i 'rã: “Apy
ma aĩ.”
Ha'e gui anhemboeko porãxe ri ramo “Mava'e tu xerenoi?” he'i 'rã.
- 20 Xee ma heko porã va'e aiko va'e rire teĩ xeayvu py ae rive 'rãgue
aexa uka xereko vaia.
Anhetẽ rupi xepy'a teĩ ae ma ha'e xekuaa 'rã otekoavy va'e rami.
- 21 — Ha'e rami avi xee ma anhetẽ rupi xepy'a va'e, xenhe'ẽ py
ndajeayvuveikue py aiko,
neĩ xerekove re ae ma voi napenai.
- 22 Xevy pe ma opa mba'e peteĩ'i rami meme merami.
Ha'e rami vy aipoa'e: “Ha'e ma joo rami 'rã omomba anhetẽ rupi
ipy'a va'e ha'e heko vai va'e”, ha'e.
- 23 Mba'emo vai jojuka xapy'a ramo
ha'e ojoi 'rã ojevavy e'ỹ va'e ojexavai rã.

- 24 Heko vai va'e kuery po py omboaxaa ma yvy
teĩ Nhanderuete omo'ã joguerekoa kuery rova.
Ha'e'ỹ ri ha'e nunga moingoa oiko ramo mava'e tu omoingo?
- 25 — Xe'ára aikoa ma onha va'e gui oaxa pojavave.
Oaxa vyvoi, ha'e rã ndaexai xembovy'aa'ã va'ekue.
- 26 Oaxa pojava ovy kanoã jai rogue gui ojapo pyre rami,
ha'e taguato vixo'i re oguejy xapy'a va'e rami.
- 27 Xapy'a rei xee aipoa'e 'rã: “Xee xerexarai 'rã ajexavaia re,
ajepe'a 'rã xeporiaua gui, ha'e vy avy'a 'rã”, ha'e.
- 28 Ha'e rami va'e rire teĩ haxy aendu va'e xemongyje teri 'rãgue,
mba'eta aikuaa porã ndee xekuaa 'rã heko porã va'e rami e'ỹ.
- 29 Ha'e rami vy xembopaga 'rãe.
Ha'e ramo mba'erã tu anhea'ãve ta?
- 30 Xapy'a rei yro'y rykukue py ajau,
ha'e kavõ py xepo aiky'a'o
- 31 teĩ ndee yapo py ju 'rã xemombo.
Ha'e ramo xeao ae voi ojapo 'rã xegui ojeguarua aguã rami.
- 32 Mba'eta Nhanderuete ma xee ramigua ava e'ỹ oiko.
Ha'e rami e'ỹ va'e rire xee ambovai 'rãgue oremboayvu aguã katy
rojoguerua rupi ma voi.
- 33 Ndoikoi orembyte
ore mokoïve re opo omoï va'erã.
- 34 Xe'áry rupi gui vyvra po'i'i ha'e oi'pe'a,
ha'e naxemongyjevei ma va'e rire
- 35 ha'eve 'rãgue akyje e'ỹ re xeyvu aguã.
Ha'e rami e'ỹ rã nda'evei xevy.

Nhanderuete rovai Jó ijayvuague

- 10** 1 — Xenhe'ẽ py ndarovy'avei ma xerekove.
Xeyvu 'rã ndavy'aia ha'e javi re,
xenhe'ẽ py ajexavaia aendu reve 'rã xeyvu.
- 2 Aipoa'e 'rã Nhanderuete pe: “Xembopagave eme.
Eikuaa uka porã ke mba'emo vai xere rejou va'e.
- 3 Ndee nda'u xembojexavaixe vai ri?
Mba'eta reja merami neremimoingo ndepo py ae rejapo va'ekue.
Tyrã pa heko vai va'e kuery onhembopy'aa rive rejou porãve?
- 4 Ndee voi teve to'o guigua nderexa va'e?
Avakue oexaa rami ae avi teve ndee voi rejoexa?
- 5 Imarã va'e kuery oikoa ára rami teve nde'ára voi oĩ?
Ha'e ndee reikoa ma'etỹ teve avakue oikoa ma'etỹ rami,
- 6 xereko vaia re reikuaa pota aguã,
ha'e ajejavya re rexa pota aguã?

- 7 Ndee ma reikuaa porã ojejavy va'ety e'ỹ aikoa.
 Ha'e rami teĩ ndoikoi ndepo gui xereraa jepearã.
- 8 Ndepo py ae xemboypy ha'e xeapopa va'ekue.
 Aỹ ma xemombaxe ju.
- 9 Nema'endu'a ke yapo gui rive xeapoague re.
 Ha'e rã aỹ ta'vy yvy ku'i ju xemoingoxe?
- 10 Kamby rami e'ỹ teve renhoẽ xerekove,
 ha'e kamby kekue rami rive teve xeapo?
- 11 Xepire ha'e xero'orã py xemonhemonde,
 ha'e gui xekãgue ha'e xerajyrã reipopẽ va'ekue.
- 12 Xerekoverã reme'ẽ va'ekue ndeporayvua rupi,
 ha'e xere repenaa rupi xerarõ va'ekue.
- 13 Ha'e nunga renhomi nekuraxõ py.
 Va'eri aikuaa porã po rami renhembopy'aa.
- 14 Xapy'a rei ajejavy ramo ndee reikuaa pota 'rã.
 Ha'e rami vy nerembogueti 'rã xereko vaiague.
- 15 Xapy'a rei xereko vai ramo nda'evei ete 'rã xeivy!
 Ha'e rami avi xereko porã vy ma nda'evei avi xeakã amopu'ã aguã,
 mba'eta axĩmba reve anho aexa xeporiaukuea.
- 16 Mba'eta xeakã amopu'ã ramo ndee xembo'a 'rã guary inharõ va'e
 rami.
 Ha'e vy xerovai rexa uka ju 'rã ndepo'akapaa.
- 17 Rembou ju 'rã xerovai ijayvu va'erã,
 ha'e remboeta 'rã xerovai ndevaia.
 Mba'emo vai anho rembou 'rã xere opu'ã va'erã.
- 18 Mba'erã tu ha'vy xerenoẽ raka'e ha'i rye gui?
 Ai! Avave xerexa e'ỹ re amano ma voi va'e rire
- 19 xee ndaikoi ma voiague rami 'rãgue aĩ,
 ha'e xeryru'i py aĩa guive xereraa 'rãgue xenhono porãa aguã katy.
- 20 Mbovy'i e'ỹ teve oĩ xe'ára?
 Epytu'u ke ha'vy, xereja,
 xapy'a'i ri jepe xekane'õgua aguã,
- 21 ha'e xee aa e'ỹ mbove peteĩ henda ha'e gui ajevvy ju e'ỹa katy,
 yvy pytũa ha'e manoa'ã oĩa py,
- 22 yvy huũ reia, pytũ etea,
 yvy manoa'ã ha'eve'ỹa ramigua anho oĩa,
 hendy va'e eteve voi pytũa py", he'i.

Jó ojejavya rami Zofar ijayvuague

11

- 1 Ha'e ramo Naamá pygua Zofar ju ombovai:
 2 — Nanembovai ai 'rã ri ty'y po rami ndeayvu reta rei rã?
 Ha'evea rami teve reiko ndeayvu kuaa etea py?

- 3 Ndeayvu reta rivea gui teve avakue okyrirĩ 'rã?
 Ha'e rã ndee rejójai 'rã teve avave rei nemoxĩmbaa ju e'ỹ re?
- 4 Mba'eta aipo're: “Xee ma anhetẽgua meme aikuaa va'e,
 ha'e nerenonde iky'a e'ỹ va'e aiko”, 're va'ekue.
- 5 Ai! Nhanderuete ijayvu ma va'e rire,
 nderovai ojuru oipe'a va'e rire,
- 6 omombe'u porãve 'rãgue 'arandua ndoikuaa ukai teri va'e,
 mba'eta hi'arandua ma anhetẽ va'e meme, joo rami e'ỹ-e'ỹ oikuaa
 uka teĩ.
 Ha'e rami teĩ reikuaa pota pova'e re:
 Amongue henda py Nhanderuete neĩ ndoikuaa potai rejejavya ha'e
 javi re.
- 7 — Ndee teve reikuaa 'rã Nhanderuete mba'emo oikuaa uka e'ỹ va'e?
 Reikuaa pota ta teve Ipo'akapa va'e re oĩ va'e ha'e javi re?
- 8 Mba'eta hi'arandua ma yvatea rupi peve oo.
 Mba'e tu ndee rejapo kuaa ta?
 Hi'arandua ma vvykua vaikue gui ipy pukuve va'e.
 Mba'e tu ndee reikuaa ta?
- 9 Ko vvy gui eteve voi ipukuve va'e,
 ha'e ye'ẽ gui ipyve va'e.
- 10 Xapy'a rei ha'e oaxaa rupi amongue ombo'a vy
 omboayvu aguã katy ogueraa ta ramo mava'e 'rã tu ojoko?
- 11 Mba'eta ha'e ma oikuaa avakue ovare e'ỹ va'e ha'e javi,
 oexa pota e'ỹ re oexa ma voi 'rã heko vaia.
- 12 Ha'e gui ava hi'arandu e'ỹ va'e onhemoingo kuaa 'rã teve hi'arandu
 va'e?
 Mburika'i vvy'ã rupigua ra'y ava ojeapo kuaa ramo mae ha'e
 nunga ha'eve.
- 13 — Xapy'a rei nekuraxõ rerova vy
 Nhanderuete pe ndepo reupi,
- 14 xapy'a rei ndepo py rejapo vaiague mombyry remombo,
 ha'e ndero gui ha'eve'ỹa ramigua reipe'a vy,
- 15 ha'e rami vy mae nderova reupi 'rã ndeky'a e'ỹ reve,
 ha'e reĩ atã 'rã mba'eve nemongyjeve e'ỹ re.
- 16 Ha'e rami vy nderexarai 'rã rejexavaiaague re,
 ha'e nungakue re nema'endu'a teĩ yy oxyry ovy va'ekue re rami
 rive.
- 17 Reikoa ma kuaray mbyte jave hexakãa gui hexakãve 'rã.
 Pytũ oĩa py teĩ ko'ẽa rami 'rã ndevy.
- 18 Renhenhandu porã 'rã, mba'eta oĩ ju 'rã rearõ reikovy aguã.
 Ndeyvýry rupi rema'ẽ ma vy reke porã 'rã.
- 19 Renheno rejupy ramo avave rei nanemondyi 'rã.

Heta 'rã ou ndevy onhepytyvõ uka vy.
 20 Ha'e rã heko vai va'e ma ndaexa pyxovei rã,
 ha'e kuery onhemi aguã va'ekue ivaipa 'rã.
 Ha'e kuery oarõ okuapya ma ojeapo 'rã inhe'ẽ okanhy aguã rami
 rive — he'i.

Oirũ kuery ijayvuague Jó ombovaiague

- 12** 1 Ha'e ramo Jó ombovai:
 2 — Peẽ kuery anho ma nhi'ã avakue peiko,
 ha'e pemano ramo ndoikovei 'rã hi'arandu va'e.
 3 Ha'e rami avi xee voi peẽ rami xe'arandu va'e.
 Xee ma pendegui xe'yvyive va'e'ỹ.
 Mava'e tu ndoikuaai 'rã ha'e ramigua?
 4 Ha'e gui xee ma xeirũ kuery xejojai rei va'e aiko,
 Nhanderuede pe ajapukai rã xembovai teĩ.
 Mba'eta heko porã ha'e ha'veea rami ikuai va'e ma ojojai rei pyrã
 meme ae ikuai.
 5 Iporiau e'ỹ va'e kuery oikuaa rã iporiaukue'i ojou vaipy ikuai.
 Ha'e rami vy ha'e kuery omoanha-anha 'rã ho'a rai'i va'e oityxe vy.
 6 Porayvu e'ỹ va'e kuery ikuaiã py ovy'apa rei 'rã,
 Nhanderuede re ijayvu rei va'e kuery ma iporiau e'ỹ va'e meme
 merami.
 Ha'e kuery ngueterã rami oguereko opo mbaraetea rive.
 7 — Ha'e rami teĩ eporandu na aỹ mymba ikuai va'e pe.
 Ha'e rã ha'e kuery nembo'e 'rã ha'e nunga re.
 Guyra oveve va'e pe reporandu rã ha'e kuery oikuaa uka 'rã ndevy.
 8 Ha'e rami e'ỹ vy eporandu na vvy pe,
 ha'e ramo nembo'e 'rã.
 Pira ye'ẽ rupigua voi omombe'u porã 'rã ndevy.
 9 Mava'e nda'u ha'e va'e kuery regua ndoikuaai 'rã
 SENHOR opo py ha'e nunga ojaopagaue?
 10 Mba'eta opo py oguereko guemimoingo kuery ha'e javi,
 avakue ha'e javive nhe'ẽ guive.
 11 Xeapyxa py nda'u naendu kuaa potai 'rã ayvu aendu va'e,
 xejuru py tembi'u heea aendua rami avi?
 12 Tyrã pa tujakue'i re anho teve oĩ 'arandua?
 Oikove puku va'ekue re anho teve oĩ mba'emo oikuaa aguã?
 13 — Any! Nhanderuede re ae oĩ 'arandua ha'e mbaraetea.
 Hexe ma oĩ nhomongeta ha'e mba'emo oikuaapa aguã.
 14 Mba'emo ha'e oity va'ekue ma nomopu'ãavei 'rã.
 Nhuã py ha'e ombo'a va'ekue avave rei ndoipe'a kuaai 'rã.
 15 Yy ha'e ojoko ramo opa mba'e ipirupa 'rã.

- Ha'e rã yy ha'e ombou ramo ombovaipa 'rã yvy.
 16 Hexe anho oĩ mbaraetea ha'e 'arandua.
 Ombotavy pyre ha'e imbotavya ma ha'e oguereko va'e meme.
 17 Oipe'a 'rã nhomongeta va'ety kuery nhomongetaague gui,
 nhomboayvua kuery voi ojapo 'rã na'inhakã porãvei aguã rami.
 18 Ombovaipa 'rã huvixave kuery po'akaa,
 ha'e omoxã uka 'rã heravy iku'a rupi.
 19 Sacerdote kuery ma ha'e oipe'a 'rã sacerdote ikuaiague gui,
 ha'e iporiau e'ỹ va'ekue ma oitypa vyvoi 'rã.
 20 Ijayvu kuaa va'e kuery gui ha'e oipe'a 'rã ayvu,
 ha'e tujakueve gui ma oipe'a 'rã hi'arandua.
 21 Yvatekueve re omoĩ 'rã nomboeteavei aguã,
 ha'e ojora 'rã imbarate va'e kuery ku'akuaa.
 22 Pytũ reia gui oexa uka 'rã mba'emo ndoikuai pyre,
 pytũ ana eteve voi ogeru 'rã omoexakã aguã katy.
 23 Yvy regua kuery ha'e omboetave 'rã, ha'e gui omokanhymba ju 'rã.
 Omoaĩmba 'rã, ha'e gui omboatypa ju 'rã.
 24 Yvy regua yvatekueve gui oipe'a 'rã 'arandua,
 ojapo 'rã tekoa e'ỹ rupi uguata rei aguã rami, tape rupi e'ỹ.
 25 Ha'e ramo pytũ reia rupi ha'e kuery opovyvy 'rã oje'oivy hendy va'e
 ndoguerekoĩ vy,
 ojapo 'rã oka'u va'e rami ho'a-o'a oje'oivy aguã rami.

Jó anhetê va'e rupi oikoa re ijayvuague

- 13** 1— Ma'ẽ, ha'e nunga ha'e javi xerexa oexa ma,
 xeapyxa voi oendu ramo xee aikuaa ae ma.
 2 Peẽ kuery peikuaa rami ae avi xee voi aikuaa.
 Xee ma pendegui xe'yvyĩve va'e'ỹ.
 3 Ha'e rami avi Ipo'akapa va'e pe anho 'rã anhemombe'u,
 Nhanderuete renonde ae anhemboeko porã ukaxe.
 4 Mba'eta peẽ ma anhetêgua 'rãgue py apu rive pemoĩ.
 Peẽ kuery ha'e javi ma poropoanoa mba'everã ovare e'ỹ va'e rami
 peiko.
 5 Peẽ pekyrirĩmba vyvoi va'e rire!
 Ha'e rami vy 'rãe pexa uka pene'arandua!
 6 Aỹ ma pejapyxaka xereko amombe'u rã,
 pendu pota xejuru py mba'emo re xeayvua re.
 7 Penhombotavya rupi nda'u pendeayvu ta Nhanderuete pemboete
 ukaxe vy?
 Pemboete ukaxe vy ri nda'u pendeayvu ta apu rupi?
 8 Ixupe vy ae nda'u peikuaa potaa py peteĩ peayvuve ta joegui?
 Ha'e rami ri ty'y peipytyvõ ta Nhanderuete?

- 9 Peẽ kuery re ha'e oikuaa pota va'e rire nda'u peo jepe 'rãgue?
Ha'e rami e'ỹ vy pembrovavy kuaa 'rã teve, amongue va'e rei
pembrovavy rami?
- 10 Joegui peteĩ peayvuvu nhemi ramo
pendevy pe ijayvu atã 'rã.
- 11 Napenemongyjei 'rã teve guexakãmbaa py?
Pende'áry nomboui 'rã teve penemongyjejarã?
- 12 Pendeayvu jepiaty ma ayvu tanhimbu ramigua rive,
penhemboytaa ma yapo guigua rive.
- 13 — Pekyrirĩ ranhe ke xerenonde, xee ju xeayvu aguã.
Ha'e va'e rire xere toiko oiko va'e rei.
- 14 Xeayvu ta xeraĩ py xero'o areko reve,
ha'e xerekove xepo py ajopy reve.^f
- 15 Mba'eta anhetẽ ri ha'e ma xejuka ta ramo ndarekovei arõ aguã.
Ha'e rami teĩ ae ma xeayvu 'rã xereko re.
- 16 Ha'e rami aiko vy aikuaa aa jepe aguã,
mba'eta heko vai va'e ma ndojexa ukai 'rã henonde.
- 17 Pendu pota ke xeayvua re,
pejapyxaka amombe'u va'e re.
- 18 Areko katu porãmba ma xereko amombe'u aguã.
Aikuaa porã guive Nhanderuetete xemboeko porã aguã.
- 19 Mava'e tu xereve ijayvu ete 'rã?
Ha'e rami oiko ramo xee akyrirĩ 'rã, ha'e xenhe'ẽ amondouka 'rã.
- 20 Eme'ẽ xevy po rami mokoĩ ete'i ajerurea.
Ha'e rami ri rã nanhemivei 'rã nderova gui.
- 21 Eipe'a ke ndepo xegui,
ha'e xemondyive eme xemongyjea py.
- 22 Ha'e gui eporandu xevy, ha'e rã xee rombovai 'rã.
Ha'e rami e'ỹ vy xee ranhe taxeyvu, ha'e gui ndee ju xembovai
'rã.
- 23 — Mbovy henda py tu xereko vai ha'e ajevavy?
Emombe'u porã ke xereko vaia ha'e ajevavya.
- 24 Mba'e re tu nderova remoã
nderovaigua rami xerereko vy?
- 25 Remongyje ta teve yvyra rogue yvytu ogueroveve heravy va'e rive?
Remonha ta teve jai rogue pirukue?
- 26 Mba'eta xerovai rembopara mba'emo ipoyi va'e,
xekunumi reve ajevavyague reikuaa vy.
- 27 Ha'e rami vy xepy remboty yvyra pa'ũ py,
reikuaa pota aikoa ha'e javi re.

^f 13.14 Apy ma ndojeayvuvueikue py Jó ijayvu.

Xejoko imoiny aẽ e'ỹ aguã,
 28 mba'emo ru'ũgue opa ovy va'e,
 e'ỹ vy ajukue vixo'i ho'upa va'e rami aiko teĩ.

Nhanderekove oaxa pojava ovy re Jó ijayvuague

- 14** 1— Kunhague gui itui'i va'ekue ma xapy'ai 'rã ikuai,
 ha'e kuery re oĩ ojexavai aguã anho.
 2 Itui'i 'rã yvoty ixorĩ va'erã rami rive.
 Kuaray'ã rami okanhy vy ndojekuaavei 'rã.
 3 Ha'e ramigua avakue re ri ty'y reikuaa pota ta,
 ha'e nerenonde remboayvu ta?
 4 Mava'e nda'u ha'eve'ya gui oguenoẽ kuaa ta mba'emo ha'eve va'e?
 Avave rei.
 5 Ha'e kuery ikuai aguã ára reipapa ma voi imoiny,
 ndereve ae oĩ mbovy jaxy pa ikuai aguã.
 Avakue rekove rejoko rire
 ha'e va'e rovai ndoaxai 'rãe.
 6 Ha'e kuery re ema'ëve eme ikane'õgua'i aguã,
 omba'eapo va'e rami o'ára opaa py ovy'ai aguã.
 7— Mba'eta yvyra voi oguereko oarõ aguã,
 mba'eta ojayaa ma teĩ hoky jevy nho 'rã,
 mbovy rei e'ỹ 'rã ikuai henhoĩ ju va'ekue.
 8 Yvy re hapo inhyma ramo,
 ha'e yvy py hi'y ipiru ramo
 9 yy reakuã gui rive ju 'rã henhoĩ.
 Ha'e rami vy hapo ju 'rã ovy yvyra ipyau va'e rami.
 10 Ha'e rã avakue ma omano ma vy itui tema 'rã.
 Avakue omano rire mamõ tu opyta?
 11 Yupa py yy oĩ va'ekue typa,
 ha'e yakã typa vy ipiru va'e rami,
 12 ha'e rami ae avi avakue onheno vy nopy'ãvei ma 'rã.
 Yva oime teria ja nomy'ivei 'rã,
 okeague gui nombovyva jevyi 'rãe.
 13 Xenhono porãa ma ramo ndee xemo'ã 'rãgue,
 xenhomi 'rãgue ndepoxya ára oaxa peve!
 Ha'e gui peteĩ ára rea'anga 'rãgue
 xere nema'endu'a ju aguã!
 14 Avakue omano ma rire nda'u ovy ju 'rã ri?
 Ha'e rami rã xee amba'eapo poyi aikovyva pukukue re arõ 'rã
 aikovy
 xerekoviarã ovaẽ peve.
 15 Ndee xerenõ 'rã, ha'e rã xee ma rombovai 'rã.

- Rexaxe ju 'rã neremimoingo ndepo py rejapo va'ekue.
 16 Ha'e rami vy reipapapa 'rã aguataa,
 ha'e nanema'endu'vei 'rã ajevavyague re.
 17 Xereko vaiague re nderexarai 'rã voxa py omboyru pyre re rami,
 rejaol'ipa 'rã atekoavyague.
 18 Ha'e rami avi yvyty iku'ipa ha'e ivaipa 'rã ovy,
 itaova voi ho'a 'rã oïague gui,
 19 yy omomba 'rã ita,
 ha'e tyguaxu vy ogueroxyry 'rã heravy yvy ku'i.
 Ha'e rami ae avi ndee rembovaipa 'rã mba'emo avakue oarõ va'e.
 20 Ha'e kuery re ndepo'aka riae ramo
 ha'e kuery opa 'rã oje'oivy.
 Ha'e kuery pe nderova amboae rami rexa uka reve
 remondouka 'rã mombyry.
 21 Ta'y kuery omboetea teĩ tuu kuery ndoikuaai 'rã.
 Ha'e rami e'ỹ vy omo'yvyĩ'ia teĩ ae ma tuu kuery ndoikuaai 'rã.
 22 Ha'e kuery ma guete re anho 'rã oendu haxy va'e,
 ha'e guekovea re ae 'rã ojexavai — he'i.

Jó reko vaia re Elifaz ijayvuague

- 15** 1 Ha'e ramo Temã pygua Elifaz ombovai:
 2 — Hi'arandu va'e nda'u ombovai 'rã yvytu rami rive?
 Onhemonyẽ 'rã ri ty'y kuaray oua katy gui yvytu ou va'e py?
 3 Ayvu mba'everã ovare'ỹ va'e py nda'u ijayvu 'rã,
 ayvu nhomoingo porã va'erã py 'rãgue py?
 4 Mba'eta ndee ma Nhanderuete renonde ojererokyje va'e pe “Ovare
 va'e'ỹ” 're,
 ha'e rejapoxe nomboeteavei aguã rami.
 5 Mba'eta ndereko vaia rupi ae ndeayvu,
 ha'e nhombotavy va'e kuery ayvu anho rejou porãve.
 6 Ndejuru guigua ae 'rã nembopaga, xee e'ỹ.
 Nerembe ae ijayvu nderovai.
 7 — Ndee teve ava jypy'i itui va'ekue reiko?
 Yvyty ikuai e'ỹ mbove ma voi teve reiko raka'e?
 8 Ndee teve rendu raka'e Nhanderuete opy'a re mba'emo omoĩ rã?
 Ndere anho'i teve oĩ 'arandua?
 9 Mba'e nunga tu ndee reikuaa, ore kuery roikuaa avi va'e'ỹ?
 Mba'e nunga 'arandu tu ndere oĩ, ore kuery re oĩ va'e'ỹ?
 10 Mba'eta oreregua ikuai avi tujakue'i hi'a xiimba va'e,
 nderu gui voi tujakue'ive va'e.
 11 Ndee teve nerembovareive ta Nhanderuete nembopy'a guaxu ukaa,
 ha'e ayvu porã'i rupi ndevy oreayvua?

- 12 Mba'e re tu rejeraa uka nekuraxõ py oĩ va'e rupi rive?
Mba'e re tu rema'ẽ vaikue rei ri,
- 13 Nhanderuete rovai ndevaia rupi,
ha'e rami ete ndeayvu aguã?
- 14 Marã ramigua tu avakue, iky'a e'ỹ va'e ikuai aguã?
Marã ramigua tu kunha gui itui'i va'ekue, heko porã va'e oiko
aguã?
- 15 Ma'ẽ, Nhanderuete ma ndojeroviai neĩ ojeupegua iky'a e'ỹ va'e kuery
re.
Ha'e oexa rã neĩ yva re voi iky'a e'ỹ va'e noĩ.
- 16 Avakue katuve ma ojou vaipy ha'e ojeguarupy meme ikuai,
yy oy'u va'e rami mba'emo vai ojee omoĩ va'e!

Heko vai va'e kuery opagaa aguã re Elifaz ijavyuague

- 17 — Ejapyxaka ke xeayvua re, ha'e rã rombo'e rã.
Mba'emo aexa va'ekue amombe'u 'rã ndevy,
- 18 hi'arandu va'e kuery omombe'u va'ekue ae,
nguu kuery gui oendu vy ndoikuaa uka e'yi va'ekue.
- 19 (Ha'e va'e kuery pe ae yvy ome'ẽa raka'e,
peteive henda rupi amboae regua kuery nda'ikuai.)
- 20 Ha'e rã heko vai va'e kuery ma ko'ẽ nhavõ 'rã ojexavai,
ikuaia ma'etỹ ijapu'ai 'rã, nhomoingo axya kuery pegua ae.
- 21 Ha'e kuery apyxa py onhendu 'rã imongyjarã.
Mba'emo oguerekopa rei teĩ ha'e kuery re ou 'rã imbovaipaarã.
- 22 Ha'e kuery ndogueroviai pytũ vaikuea gui ojevvy ju aguã,
ha'e rami 'rãgue py oarõ kyxe imombaarã rive.
- 23 Ho'u va'erã oeka oje'oivvy vy "Mamo tu oĩ?" he'i 'rã okuapy.
Oikuaa porã avi pytũ aguã ára hexe ou ta maa.
- 24 Jexavaia ha'e moingo axya ma omongyjepa rei 'rã.
Ha'e kuery re ha'e nunga ipo'aka 'rãe, huvixave joe opu'ã aguã oiko
katu porã va'ekue rami,
- 25 Nhanderuete rovai opo oupi rive,
Ipo'akapa va'e ombojaru rei vy.
- 26 Ha'e rami vy hexe opu'ã okuapy onhea'ã rei reve,
hu'y jokoa inhana va'e re rive ojerovia va'e rami.
- 27 Hova re ikyra anho oĩ,
ijyke kyrapa avi
- 28 teĩ tetã ivaipa va'ekue py hekoa,
oo oĩ aguã nda'eveia py,
ombovaipa pyrã py rive ikuai.
- 29 Ha'e nunga rupi ha'e kuery ndojou retai 'rã mba'emo,
mba'emo ojapo va'e noĩ arei 'rã guive,

- imba'e rei-rei voi ndaetai 'rã yvy re.
 30 Ha'e kuery ndoo jepei 'rã pytũ vaikue gui.
 Tata rendy vuku-vuku overepa 'rã hoky.
 Ha'e gui Nhanderuate ojuru gui oipejua rive 'rã ogueraa.
 31 Ha'e nunga rupi ovare e'ỹ va'e re ejerovia eme, ndee ae rejekore vy,
 mba'eta ovare e'ỹ va'e rive 'rã oĩ ndevy guarã.
 32 Ha'e nunga omomba 'rã hi'ára ovaẽ e'ỹ mbove,
 ha'e ramo hakã nda'ipyauvei ma 'rã.
 33 Ha'e kuery ikuai 'rã uva aky'i oitypa pyre rami,
 ha'e oliveira ipoty ho'apa va'ekue rami rive.
 34 Mba'eta heko vai va'e kuery heta ikuai teĩ ndata'yi 'rã,
 ha'e tata oapypa 'rã nhomba'e rei-rei pe'aare kuery ro.
 35 Ha'e kuery ma mba'emo vai anho oguereko'i rire oikuavã'i 'rã teko
 vai,
 nhombotavy aguã rive opy'a re omoĩ rire — he'i.

Nhanderuate openaa re Jó ijayvuague

- 16** ¹Ha'e ramo Jó ombovai:
² — Aendu riae ma ha'e ramigua.
 Peẽ ha'e javive ma xembopy'a porã 'rãgue py xemoangeko rei.
³ Ndopai 'rã teve yvytu rami pendeayvua?
 Mba'e tu pendu ra'e ha'e rami ete xembovai aguã?
⁴ Xee voi xeayvu kuaa peẽ pendeayvua rami.
 Xee aiko axya rami peẽ peiko axy va'e rire
 xee voi xeayvu reta kuaa 'rãgue peẽ kuery pe,
 penderovai xeakã ambovava reve.
⁵ Xee romombaraete kuaa avi 'rãgue xeayvua py,
 xejuru py romboaxya aexa uka va'e py aipe'a aguã haxy pendu
 va'e!
⁶ — Xeayvu ainy teĩ haxy aendu va'e ndoaxai 'rã.
 Ha'e rami e'ỹ vy akyrirĩ teĩ mba'e nunga py 'rã tu anhenhandu
 porã?
⁷ Anhetẽ opa ma xembaraetea areko va'ekue.
 Ndee Xeruate remomba ma xero pygua kuery ha'e javi.
⁸ Ha'e nunga aexa uka xexorĩmbaa py,
 xeangaia voi xerovai opu'ã vy xembojexavai riae.
⁹ Ndepoxya py xembo'ypa, xere nande'a'ei vy.
 Xerovai neraĩ jekyty ha'e rema'ẽ ratã xerovaigua rami.
¹⁰ Avakue voi xerovai oipe'a okuapy ojuru.
 Ha'e rami vy xere ija'e e'ỹa rupi xepetepa,
 xerovai ha'e javive ijaty okuapy.
¹¹ Ojerovia e'ỹ va'e po py Nhanderuate xemboaxa,

- heko vai va'e kuery po py ha'a aguã rami xeapo.
 12 Xee aiko porã rei va'ekue ri ha'e xemopẽmba.
 Xeaju'y re ojopy vy xemboa'ypa.
 Xemoĩ guembiporu hu'y oa'anga aguã.
 13 Xejoko ngu'y py,
 oipyxo xepyky raxĩ re xemboaxy e'ỹ re,
 ha'e ramo xepy'a upia onheẽ vvy re.
 14 Xemboguaiague rupi ae ju xemboguai,
 ha'e vy xere ou joe opuã va'e ramigua.
 15 Xejee amoĩ ae ajukue voxa guigua,
 ha'e vvy ku'i py aity anhemboyvate reia rupi aikoague.
 16 Ajae'o rã xerova ma pytãmba rei,
 ha'e xerexa pepi ma manoa guigua omo'ãmba,
 17 xepo re ajojukaague noĩ,
 ha'e xeky'a e'ỹa rupi anhembo'e teĩ.
 18 — Ndee vvy, ejao'i eme xeruguy,
 toĩ eme guive ajapukaia onhendu e'ỹa!
 19 Ma'ẽ, aỹ ma voi xereko momb'e'u porãvearã oĩ yva re,
 yvate ma oĩ xere ojerure va'erã.
 20 Xeirũ kuery xejojai rei okuapy ramo
 Nhanderuete renonde xerexay reve tema aĩ,
 21 arõ vy Nhanderuete pe ha'e va'e ojerure aguã avakue re,
 oirũ pe avakue ra'y kuery joe ojerurea rami avi.
 22 Mba'eta ma'et'ya oĩ reta ve'ỹa py
 aa 'rã peteĩ tape rupi ndajevyvei aguã.

Jó mba'leve noarõveia re ijayvuague

- 17** 1 — Xenheẽ opa ovy ma,
 xe'ára voi opa avi ovy,
 ha'e xerenonde oĩ va'e ma xenhono porãa aguã anho.
 2 Anhetẽ porojoi rei va'e kuery xembojere rei okuapy,
 xerexa py xemoangeko reia kuery anho rei aexa.
 3 Ha'e gui eme'ẽ xevy mba'emo aikuaa aguã ndee xemboeko porã 'rãa.
 Enhemoĩ ndee ae ha'e nunga kuaa ukaarã.
 Mba'eta ndee e'ỹ vy mava'e 'rã tu ikuaa ukaarã oĩ?
 4 Mba'e ha'e kuery kuraxõ remboty ma hi'arandua oĩ e'ỹ aguã.
 Ha'e rami vy neremboyvatevei ma.
 5 Amongue oirũ kuery imombaarã pe omboaxa ramo
 ta'y kuery voi ndaexa pyxovei 'rã.
 6 — Ha'e rã xee ma xemoĩa heta va'e kuery xejojai rei okuapy aguã.
 Xemoingoa xerova re onyvõmbaa rei aguã.
 7 Ha'e nunga rupi ae ndaxerexa pyxovei ma xeporiau rã,

- ha'e xerete regua ha'e javi kuaray'ã rami ndojekuaa porãvei.
 8 Heko porã va'e kuery xerexa vy onhemondyipa rei okuapy.
 Ha'e rami vy ojevavy e'ỹ va'e kuery opu'ã 'rã heko vai va'e rovai.
 9 Ha'e rami teĩ heko porã va'e kuery oo tema 'rã guape rupi ae,
 ipo ky'a e'ỹ va'e kuery imbaraeteve 'rã oje'oivy.
 10 Ha'e gui peẽ kuery ha'e javi pejevvy, peju ju kyvõ katy.
 Ha'e rami avi peẽ kuery regua peteive ma ndajoui 'rã hi'arandu
 va'e.
 11 Xe'ára oaxa ma ovy,
 anhembopy'aague voi oaxa rivepa ma,
 xepy'a re aipotaa amoĩ va'ekue ha'e javi.
 12 Xevy pe pytũ peikuaa uka ára oĩa rami rive.
 Ha'e vy aipo peje: “Pytũ teri teĩ hendy va'e ovaẽ rai'i ma”, peje
 rive.
 13 Ha'e rã xee ma xenhono porãa aguã py arõ xerorã,
 pytũa py ae xeruparã itui.
 14 Xenhono porãarã pe ajapukai vy “Ndee ma xeru”, ha'e.
 Taxo ikuai va'e pe voi “Peẽ ma ha'i ha'e xereindy kuery”, ha'e.
 15 Ha'e gui mba'e tu oĩ arõ aikovy aguã?
 Tá, xee arõ va'e mava'e 'rã tu oikuaa?
 16 Ha'e nunga oguejy 'rã manoa rokẽ peve
 xereve yvy ku'i py apytu'u ma jave — he'i.

Heko vai va'e kuery opa aguã re Bildade ijayvuague

- 18** 1 Ha'e ramo Sua pygua Bildade ju ombovai:
 2 — Raka'e peve 'rã tu ndeayvu aguã re renhea'ã?
 Eikuaa pota porã ranhe, ha'e gui ma jajogueroayvu 'rã.
 3 Mba'e re tu mymba rami ri ndee orekuaa,
 ha'e hi'arandu e'ỹ va'e roikoa rami reikuaa?
 4 Ai! Ndee ndepoxya py ae renhemboa'ypa va'e,
 ndere vy ri nda'u roejapa ta yvy?
 Ha'e itaova ikuai va'e nda'u ova 'rã oĩague gui?
 5 — Anhetẽ, heko vai va'e kuery rataendy ogue 'rã,
 neĩ hata raviju ma voi ndojekuaavei 'rã.
 6 Ha'e kuery ro rupi hendy va'e oĩ va'ekue pytũmba 'rã,
 yvate tataendy oupi imoiny va'ekue ogue 'rã.
 7 Oguata porã oje'oivyague gui ipyxyry 'rã ovy,
 ha'e gui anhembopy'aague py ae oitya 'rã.
 8 Mba'eta ha'e kuery py ae ombo'a 'rã,
 nhuã juru áry rupi ae oo rire.
 9 Mba'emo mbo'aa ojopy 'rã ipyta rupi,
 ha'e nhuã ojopy 'rã.

- 10 Ha'e kuery ndoexai 'rã ixã vvy rupi itui va'e,
neĩ imbo'aa'ã tape py oĩ va'e.
- 11 Jova-jovai katy gui imongyjaarã ou vvy omondyi 'rã,
omonha 'rã heravy oikoa nhavõ rupi.
- 12 Ha'e kuery áry ou 'rã imoingo axyarã omomba aguã,
ha'e iporiau aguã oarõ 'rã ijyvýry.
- 13 Ha'e nunga ombovaipa 'rã hete regua ha'e javi.
Manoa regua jypygua omomba 'rã.
- 14 Heko vai va'e kuery oipe'aa 'rã ngoo py ojerovia oinyague gui,
ha'e vvy ogueraa 'rã imongyjea tuvixave va'ea py.
- 15 Hoo pygua kuery peteĩve ma noĩvei 'rã hogue py,
ha'e oĩague rupi omoaĩa 'rã enxofre.
- 16 Iguy rupi hapo ipirupa 'rã,
ha'e rã hakã ma hi'áry rupi 'rã ipirupa.
- 17 Ha'e kuery re na'ima'endu'aavei 'rã vvy re,
ha'e tetã mbyte gui nonhenduvei 'rã hery.
- 18 Hendya gui ha'e kuery omomboa 'rã pytũa py,
oipe'apaa 'rã vvy gui.
- 19 Ndata'yi neĩ namyminoi 'rã guetarã kuery mbyte,
ha'e hoo pygua kuery peteĩve ma ndoikovevei 'rã hogue py.
- 20 Okanhyague ára gui kuaray oikea katygua kuery onhemondyipa 'rã,
ko'ëa katygua kuery voi okyjepa 'rã okuapy.
- 21 Anhetẽ ha'e rami ae heko vai va'e kuery reko,
ha'e rami ae opa 'rã Nhanderuete oikuaa e'ỹ va'e kuery — he'i.

Jó ojexavai teĩ hepyarã oikoa rami ijayvuague

- 19** ¹Ha'e ramo Jó ombovai:
² — Raka'e peve 'rã tu pemoingo axy xenhe'ẽ,
ha'e ayvu py xemou'ũmba rive?
- ³ Dez-kue ma pendeayvu rei xere,
xembojexavai aguã napexĩ vvy.
- ⁴ Xapy'a rei anhetẽ xee ajejavý va'e rire
xere anho 'rãgue oĩ ajejavýague re apaga aguã.
- ⁵ Xapy'a rei xerovai penhemboyvatexe,
ha'e xemo'vvyĩ'iague re pendeayvu reixe vvy,
- ⁶ peikuaa porã pota aỹ pova'e re:
Nhanderuete ae xemoingo axy va'ekue okya py xejoko vvy.^g
- ⁷ Ajapukai: “Xemomba ta!” ha'e teĩ noenduai.
“Xepytyvõ ke!” ha'e teĩ ndoikoi xemboeko porãarã.
- ⁸ Xerape ha'e ojoko rã nda'evei aave aguã.

^g 19.6 Jó ma “Nhanderuete xemoingo axy” he'i va'eri oayvu ha'e oguero'v'a (2.3-6).

- Xee aa aguã rupi ha'e omoĩ pytũa.
- 9 Omboetepy aikoague gui xepe'a vy
xeakã gui omboi xembojegaarã oĩ va'ekue.
- 10 Jova-jovaive gui xereity rire aa ma ainy.
Xegui oipe'a arõ va'ekue vvyra hi'aãague gui oapo'o va'e rami.
- 11 Xerovai hendy ipoxya,
ngovaigua rami xerereko ramo.
- 12 Ixondaro kuery ou okuapy xere.
Xerupity aguã ha'e kuery oguereko katu guaperã,
ha'e vy xero yvýry rupi xejoko okuapy.
- 13 Xegui ha'e oipe'a xeryvy kuery mombryr.
Xekuaa va'e kuery voi ojepe'apa xegui, xerexa va'ety e'ỹ rami rive.
- 14 Xeretarã kuery xerejapa oje'oivy,
ha'e xekuaa va'e kuery hexaraipa ma xegui.
- 15 Xero py amovaẽ va'ekue ha'e xerembiguai kuery ma amboae vvy
regua rami xekuaa,
ha'e kuery pe rã vvy mboae regua aiko.
- 16 Amongakuaa va'ekue ma aenoĩ teĩ naxembovaivei,
mba'emo re xee ae ajerure porã'i teĩ.
- 17 Xera'yxy ma noetũxevei ma xepytuẽa,
ha'e xeryvy kuery pe ojegarupy aiko xereakuã vaikue va'e vy.
- 18 Kyrĩgue voi naxemovaẽxevei,
xee apu'ãxe rã xejojai rei okuapy.
- 19 Xerayvu ete va'ekue xembojegarupa okuapy,
ha'e xee ayvu va'ekue voi xeroaigua onhemoingo.
- 20 Xepire ojapa ma xekãgue ha'e xero'o re,
ha'e haxy'i py aa jepe nho.
- 21 Xemboaxy ke, xerembiayvu kuery.
Xemboaxy, mba'eta Nhanderuete po xerupity.
- 22 Mba'e re tu xemonha rei pekuapy Nhanderuete xemonhaa rami?
Mba'e re tu ndapepytu'ui ri xero'o pemombaa gui?
- 23 Xeayvua omboparaa va'e rire!
Kuaxia re ipara oiny va'e rire!
- 24 Ferro rakua ha'e chumbo reve
ita re ipara va'e rire raka'e rã peve guarã!
- 25 — Mba'eta xee aikuaa xerepyarã oikoa,
ha'e opaa py opu'ã 'rã kova'e vvy re.
- 26 Ha'e va'e rire kova'e xepire ivaipa ma teĩ
xero'o reve ae 'rã aexa Nhanderuete.
- 27 Aexa 'rã xee ae, xerexa py ae aexa 'rã, amboae nda'ei.
Aexaxe ete rã
xekuraxõ na'imbaraetevei ma xeryepy py.

- 28 Xapy'a rei aipopeje 'rã: “Marã rami 'rã tu romoingo axy?
Ndekáuxa ae upe va'e mba'emo vai oiko”, peje teĩ
- 29 pejererokyje ikyxé gui,
mba'eta xere pendeayvua re ou 'rã ipoxya,
pendere oikuaa pota va'erã oikoa peikuaa aguã — he'i.

Heko vai va'e kuery ojexavai aguã re Zofar ijayvuague

- 20** ¹ Ha'e ramo Naamá pygua Zofar ju ombovai:
² — Aikuaa va'e re xeayvuxe vy
ajapura rombovai aguã.
- ³ Xee aendu ndeayvu etea xemoxĩmba va'e,
xenhe'ẽ py aendu aikuaa va'e rupi rombovaixea.
- ⁴ Ndee ndereikuaai teve ha'e javi oiko ppy guive,
vyv re avakue omoingo ypya guive
- ⁵ heko vai va'e kuery xapy'a'i rive ovy'a okuapya,
ojerovia e'ỹ va'e kuery ovy'a xapy'a'i 'rãa?
- ⁶ Ha'e kuery ojejou porãa yva re peve oo,
ha'e arai re peve oakã oupi teĩ ae ma
- ⁷ hu'ũmba 'rã raka'e rã peve guarã, hepoxi rami rive.
Ha'e rã oexa va'ety kuery “Mamo tu ikuai?” he'i 'rã okuapy.
- ⁸ Ha'e kuery ma oexa ra'u pyre rami okanhymba 'rã,
ha'e rã ndojouavei 'rã.
Omonhaa 'rã imondovy pyávy mba'emo oexa pyre rami.
- ⁹ Hexaare kuery ndoexavei ma 'rã,
ikuaiaague py ae teĩ ha'e kuery re na'ima'endu'aavei ma 'rã.
- ¹⁰ Ta'y kuery ju onhea'ã 'rã iporiaukue'i oguerorya rupi,
ha'e vy opo py ae ome'ẽmba ju 'rã imba'e rei-rei oipe'aa va'ekue.
- ¹¹ Ikãgue kunumi jave rami imbarae teĩ,
imbarae reve 'rã itui yvy ku'i rupi.
- ¹² — Ha'e kuery pe rã ijuru py mba'emo vai he'ẽ 'rã,
ha'e vy oapekũ guy py oguereko.
- ¹³ He'ẽ ramo nomokõxei vy
oguereko ranhe 'rã ojuru py.
- ¹⁴ Ha'e rami teĩ hyepy py ma amboae rami 'rã ojeapo.
Mboi guigua rami 'rã iro vaikue ojeapo hyepy py.
- ¹⁵ Mba'emo oguerekopa va'e omokõ va'ekue ombojevypa ju 'rã.
Nhanderuete ae 'rã ojapo guyepy gui ombojevypa aguã rami.
- ¹⁶ Mboi guigua veneno oy'u rire
inhapekũ ae ju ojuka 'rã.
- ¹⁷ Ha'e kuery ndoguerovy'ai 'rã yakã'i oexa vy,
neĩ ei ha'e kamby yakã rami oxyry va'e.
- ¹⁸ Mba'eta omba'epoague repy ojou va'ekue omokanhymba ju 'rã

- mba'eve ho'u e'ỹ re.
 Ojeupe guarã ojopy va'ekue regua peteĩve henda py ndojoui 'rã
 ombovy'aarã,
 19 ha'e kuery iporiaukue'i omoingo axy ha'e noipytyvõi rire,
 ha'e oo ojapo va'ekue'ỹ gui mba'emo oipe'apa rire.
 20 — Oipotapa reia gui ndojepe'ai rire
 nda'vei 'rã mba'emo oipota va'ekue ogueraa jepe agua.
 21 Oipotapa reia gui ndopytu'ui rire
 imba'e rei-rei noĩ arei 'rã.
 22 Ojoupa ete maa py ae 'rã ojexavai.
 Ha'e kuery re ou 'rã opa marãgua imomboriauarã.
 23 Ha'e kuery rye monyëarã Nhanderuete ombou 'rã opoxy etea.
 Tembi'u 'rãgue py ha'e nunga anho ombou 'rã oky rami ha'e kuery
 áry.
 24 Tembiporu ferro guigua gui ha'e kuery ojava teĩ
 guyrapa overa va'e guigua py 'rã onhyvõa.
 25 Ha'e ramo okupe gui hu'y oekyi rã
 overa rei 'rã huguy re.
 Ha'e ramo oendu 'rã onhemondyia.
 26 Ha'e kuery peguarã omoĩa 'rã opa marã ojexavai agua.
 Tata omomba 'rã avave rei oipeju e'ỹ teĩ,
 hoo py opyta va'ekue-'ekue omomba peve.
 27 Yva gui oikuaa ukaa 'rã heko vaia.
 Ha'e rã yvy gui ma opu'ã 'rã hovai guarã.
 28 Ngoo py oguerekopa va'ekue oipe'apaa 'rã
 Nhanderuete poxya ára py, yy onhoëa va'e rami.
 29 Ha'e ramigua ae 'rã avakue heko vai va'e ojopy Nhanderuete po gui.
 Ha'e nunga anho ha'e kuery peguarã oĩ Nhanderuete ijayvuague
 rami vy — he'i.

Heko vai va'e kuery ovy'aa re Jó ijayvuague

- 21** ¹ Ha'e ramo Jó ombovai:
² — Pendu porã pota ke xeayvua.
 Ha'e ramia py peẽ xembopy'a porã 'rã.
³ Xereroangekove eme, ha'e rã xee ju xeayvu 'rã.
 Ha'e gui xeayvupa ma ramo mae ha'eve 'rã xejojaive agua.
⁴ Avakue re rive teve xee xeayvu ndavy'aia rupi?
 Mba'e re'ỹ teve arõ are agua nda'vei?
⁵ Pemaẽ xere, ha'e vy pekyrirĩ 'rã.
 Ha'e rami vy pejoko 'rã pendejuru pendepo py.
⁶ Mba'eta ha'e nunga re xema'endu'a vy rive ndaxerekorãvei,
 ha'e xero'o ha'e javi re aendu xepirĩmbaa.

- 7 — Ha'e gui mba'exa tu heko vai va'e kuery okuave are?
Mba'eta ha'e kuery tuja'i teĩ ipo'akapave tema 'rã.
- 8 Henonde ma ta'y kuery ikuai porã 'rã.
Guamymino kuery voi oexa avi 'rã.
- 9 Ha'e kuery ro rupi oĩ mby'a porã,
ha'e Nhanderuate nombopagai 'rã vyvra po'i py.
- 10 Hymba toro ma ta'y'i 'rã ma'etỹ nhavõ,
hymba vaka ta'y vy ndoityi 'rã.
- 11 Hoo pygua kyrĩgue'i ma onha-onha 'rã okuapy vexa'i rami,
ta'y kue'iry voi opo-opo 'rã ovy'a vy.
- 12 Oporaei 'rã okuapy pandeiro ha'e ixã reta va'e reve,
mimby pu guive oendu vy oguerovy'a vaipa 'rã.
- 13 Ára nhavõ ha'e kuery oaxa 'rã oguerekopaa py,
mby'a porã reve oguejy peve vyvra rupa py.
- 14 Ha'e kuery ae 'rã aipoe'i Nhanderuate pe: “Ejepe'a ke oregui!
Ndoroiquaaxei ndeguigua tape.
- 15 Mba'eta mava'e tu Ipo'akapa va'e, ixupe jaiko aguã?
Mba'e tu jajopy 'rã ixupe nhanhembo'eague re?” he'i 'rã okuapy.
- 16 Ha'e rami teĩ ma'ẽ, ha'e kuery oguerekopa aguã ma ipo gui ae e'ỹ ou.
Xevy pe nda'vei ae heko vai va'e kuery onhemongetaa rami aiko
aguã!
- 17 — Mbovykue tu heko vai va'e kuery rataendy omboguea?
Mbovykue tu ha'e kuery áry omboua 'rã imombaarã?
Mbovykue tu Nhanderuate opoxya rupi ombou 'rã ha'e kuery
ikuai axy aguã?
- 18 Mbovykue tu ha'e kuery omoxã 'rã jai pirekue vyvru ogueroveve
heravy va'e rami,
e'ỹ vy mba'emo pirekue vyvru jere ogueraa va'e rami?
- 19 Ha'e rã peẽ kuery aipopeje: “Nhanderuate ma oarõ 'rã heko vai va'e
ra'y kuery ombopaga aguã”, peje 'rã.
Ha'e rami teĩ ha'e kuery ae Nhanderuate ombopaga va'e rire, ha'e
kuery ae oendu aguã haxya.
- 20 Ha'e kuery ae toexa imombaarã ou rã,
ha'e kuery ae toy'u Ipo'akapa va'e poxya gui.
- 21 Mba'eta ha'e kuery omano ma rire, hekove oi'pe'aa ma ramo,
mba'exa tu ha'e kuery oendu 'rã ngoo pyguare kuery reko gui?
- 22 Amongue nda'u omo'arandu kuaa 'rã Nhanderuate?
Mba'eta ha'e ma yva re ikuai va'e re voi oikuaa pota va'e.
- 23 Amongue ma imbaraeite reve 'rã omano,
heko eta rei e'ỹ, mba'leve rei oendu e'ỹ re guive,
- 24 imba'e yryru kamby tynyẽ reve,
ha'e ikãgue ratã e'ỹa hexaĩmba rei reve.

- 25 Ha'e rã amboae kuery ma ikueraí rei reve 'rã omano,
mba'emo porã ndojoui ríre.
- 26 Ha'e rami teĩ mokoĩve regua joapy 'rã ikuai yvy ku'i py,
taxo ojaol'ipa aguã py.
- 27 — Ma'ẽ, xee aikuaa ae ma pejapoxea,
mba'eta ha'eve'ỹa rami penhembopy'a xembojexavaive aguã re.
- 28 Mba'eta aipopeje: “Mamo tu opyta yvateve va'e
teko vai rupi oiko va'e rogue?” peje 'rã.
- 29 Ha'e rami teĩ peporandu na oguataa rupi ikuai va'e pe.
Napendu potai teve mba'emo ha'e kuery omombe'u rã?
- 30 Mba'eta aipoe'i 'rã: “Jexavaia ára py heko vai va'e kuery omboaxya
'rã,
ogueraa jepea 'rã poxya ára gui”, he'i 'rã.
- 31 Mava'e tu omboayvu 'rã ha'e kuery ikuai re?
Mava'e tu ombopaga 'rã ojapo vaiague re?
- 32 Mba'eta opaa py ha'e kuery retekue ogueraa 'rã onhono porãa aguã
katy,
ha'e onhono porãague re openaa 'rã.
- 33 Ha'e kuery rupa áry yvy ituí va'e nda'ipoyi 'rã,
ha'e avakue ha'e javi oje'oi 'rã hetekue rakykue,
henonde oje'oi va'e voi mbovy rei e'ỹa rami avi.
- 34 Ha'e nunga rupi mba'e re tu xembopy'a porãa rupi merami teĩ
pendeayvu rive?
Pembovaia ha'e javi re ma apu anho oĩ — he'i.

Jó ojevavy etea rami Elifaz ijayvuague

- 22** ¹ Ha'e ramo Temã pygua Elifaz ju ombovai:
² — Ha'e gui avakue nda'u mba'emo ovare 'rã ri Nhanderuede pe?
Any, oikuaapa va'e teĩ ojeupe ae ovare va'e.
- ³ Tyrã pa ndereko porãa teve ombovy'a 'rã Ipo'akapa va'e?
Xapy'a rei ndee rejekavy e'ỹ re reiko rã ha'e ojou porã 'rã teve?
- ⁴ Nhanderuede renonde rejekerokyjea re teve nembopaga,
nderovai oikuaa potaa py?
- ⁵ Ndereko vaia ndatuvixai teve?
Rejekavya ma opa va'erã e'ỹ teve?
- ⁶ Mba'eta mba'e re'ỹ reipe'a mba'emo nderyvy gui,
ha'e iporiaukue'i gui voi reipe'a ijao.
- ⁷ Ikane'õ va'e pe ma yy nereme'ëi oy'u aguã,
okaruxe va'e pe voi nerakâte'ỹ tembi'u re.
- ⁸ Ipo'akakueve pe rive yvy ituí,
avakue yvatekueve anho 'rã ikuai ha'e py.
- ⁹ Ha'e rã imeve'ỹ va'e kuery ma ipo rei reve rembojevvy,

- ha'e tyre'ỹ kuery mbaraetea remomba.
- 10 Ha'e nunga rupi ae nhuã ndejokopa,
ha'e rekyjea rendu xapy'a vy renhemondyipa rei,
- 11 pytũa guive, mba'eva rexa e'ỹ teĩ.
Ha'e ramo ae yy tyguaxu va'e ndea'o'i 'rã.
- 12 — Yva re yvatevea py e'ỹ teve Nhanderuete oĩ?
Ema'ẽ ha'vy jaxy-tata yva re ikuai va'e re.
Ha'e va'e ma nda'yvate ma ra'agai!
- 13 Ha'e rami teĩ aipo're: “Mba'e tu Nhanderuete oikuaa?
Ha'e nda'u oikuaa pota 'rã mba'emo re,
oexa 'rã teve pytũ ana rupi?”
- 14 Mba'eta yva apy rupi ha'e uguata oikovya rupi
arai ana oja'o'i 'rã
mba'emo oexa aguã rami e'ỹ”, 're.
- 15 Ha'e gui ndee nda'u reikoxe teri tape ymague rupi,
heko vai va'e kuery ikuaiaty rupi?
- 16 Ha'e va'e kuery ma oipe'apaa vyvoi raka'e hi'ára ovaẽ e'ỹ mbove.
Ha'e kuery ytarã oĩ va'ekue ma xxyry atã va'e ugueraapa.
- 17 Mba'eta Nhanderuete pe aipoe'i: “Ejepe'a ke orea gui!
Mba'e tu Ipo'akapa va'e oja'o 'rã orere?” he'i rire.
- 18 Ha'e rami teĩ ha'e kuery ro ha'e omonyẽ mba'emo porã anho.
Ha'e rã xe'vy pe nda'eva'e ae heko vai va'e kuery onhemongetaa
rami aiko aguã.
- 19 Ha'e kuery opa rã heko porã va'e kuery oexa vy ovy'a 'rã.
Ha'e kuery re ojejavy e'ỹ va'e opuka 'rã.
- 20 Ha'e vy aipoe'i 'rã: “Anhetẽ, nhanderovaigua kuery omombaa ra'e,
ha'e rã mba'emo oeja va'ekue ma tata ju omomba”, he'i 'rã okuapy.
- 21 — Ha'e nunga rupi peteĩ rami ju pota ke eiko Nhanderuete reve,
revy'a nho aguã.
Ha'e ramo ndere ou 'rã iporã va'e.
- 22 Ajerure ndevy, ejapyxaka porã pota ke nembo'e rã,
ha'e ndepy'a re emoĩ ijayvua.
- 23 Mba'eta Ipo'akapa va'e pe rejeko rerova uka ramo reiko porã ju 'rã.
Xapy'a rei ndero gui mba'emo vai reipe'a ramo,
- 24 ha'e ouro rereko va'e yvy ku'i py remombo ramo,
ouro Ofir guigua rereko teĩ yakã'i rupi ita ikuai va'e mbyte rupi
remombo ri ramo,
- 25 ha'e ramo Ipo'akapa va'e ae 'rã ndevygua oiko
ouro ha'e prata oiporavo pyre rami.
- 26 Mba'eta rerovy'a 'rã Ipo'akapa va'e anho,
ha'e nderova rembovy 'rã Nhanderuete-a katy.
- 27 Ixupe rejapukai ramo oendu 'rã,

- ha'e ixupe ju rejapo 'rã renhemboayvuague.
 28 Mba'emo rejapo aguã re renhembopy'a ramo oiko porã 'rã,
 ha'e tape reikoa rupi omoexakãmba 'rã.
 29 Nhomu'yvyĩ'ia rã rexa vy "Emopu'ã ju ke" re ramo
 Nhanderuete ogueraa jepe 'rã onhemu'yvyĩ'ia va'ekue,
 30 oepy 'rã ojevavy va'ekue teĩ.
 Ndepo iky'a e'ÿa re oma'ẽ vy 'rã ogueraa jepe — he'i.

Nhanderuete renonde Jó ojexa ukaxea re ijayvuague

23

- 1 Ha'e ramo Jó ombovai:
 2 — Aÿ voi ju xeayvu ta opu'ã rei va'e rami,
 xepo py xepoa'ẽ ajoko teĩ.
 3 Ai! Xee aikuaa va'e rire Nhanderuete ajou aguã!
 Ha'e rami vy ajexa uka 'rãgue oikuaa pota oinya py.
 4 Henonde anhemombe'u porã 'rãgue,
 xejuru amonyẽ 'rãgue aikoa re xeayvu aguã.
 5 Ha'e rami vy xembovai rã aikuaa 'rãgue,
 aendu kuaa 'rãgue xevy ijayvu rã.
 6 Opo'aka etea rupi nda'u ijayvu ete 'rãgue xevy?
 Any, oikuaa pota porã'i 'rãgue xere.
 7 Ha'e py ma heko porã va'e ijayvu 'rãgue hexeve,
 ha'e raka'e rã peve xee aa jepe 'rãgue xemboayvu aguã gui.
 8 — Ha'e rami teĩ ma'ẽ, xerenonde katy xee aa rã noĩ 'rã ha'e py.
 Xerakykue katy ajevvy teĩ ha'e py voi ndajoui.
 9 Xeaxua katy mba'emo ojapo teĩ xee ndaexa reguai.
 Xeaxua katy voi onhemi rã xee ndaexai 'rãe.
 10 Ha'e rã ha'e ma oikuaapa xee aikoa.
 Xera'anga va'e rire ouro iky'a e'ÿ va'e rami ajekuaa 'rãgue.
 11 Mba'eta xepy ma ha'e oikoa rupi anho oiko.
 Aĩ atã ixuguigua tape rupi aikoa rupi, ndajepe'ai ae.
 12 Ojuru py ojapo uka va'e gui xee ndajepe'ai,
 xepy'apy py amoĩ porã ijayvuague.
 13 Ha'e rã ha'e ma mba'emo ojapo aguã re onhembopy'a ramo
 mava'e 'rã tu ojoko?
 Mba'eta ha'e ojaxope vy ojapo 'rãe.
 14 Ha'e rami vy ojaxopa avi 'rã xerekorã re ijayvuague.
 Ha'e va'e ramigua ma mbovy rei
 e'ÿ ojee omoĩ ojapo va'erã.
 15 Ha'e nunga rupi xepy'a eta rei 'rã henonde.
 Ha'e nunga re aikuaa pota vy akyje.
 16 Nhanderuete ojapo xepy'a re xekangya aendu aguã rami,
 Ipo'akapa va'e ae xemboayvu'a eta rei.

17 Mba'eta pytũ vaikue gui e'ỹ xekangya aendu,
pytũ reia xerova oja'o'i va'e gui e'ỹ guive.

Mbovykue rei e'ỹ heko vai va'e kuery nombopagaia rami Jó ijayvuague

- 24** ¹— Mba'e re nda'u Ipo'akapa va'e noa'angai ri joe oikuaa pota aguã ára?
Mba'e re tu oikuaa va'e kuery ndoikuaai ha'e va'e ára?
- ² Mba'eta ikuai yvy markaa oguero va'e,
ha'e mymba re imonda vy guymba kuery reve ae omongaru va'e.
- ³ Ha'e kuery oipe'a 'rã tyre'ỹ rymba mburika,
imeve'ỹ va'e gui voi oipe'a 'rã hymba vaka.
- ⁴ Ojexavai va'e kuery pe ojavy uka 'rã tape.
Ha'e kuery gui iporiaukue'i yvy re ikuai va'e onhemimba 'rã okuapy,
- ⁵ Ha'e va'e kuery ma omba'eapo aguã katy oje'oi 'rã kavaju'i tekoa e'ỹa rupigua rami,
iporiaukue'i voi yvy joja reia rupi oeka 'rã oje'oivy ho'u va'erã.
Ha'e rami vy 'rãe ojou tembi'u ojeupe ha'e gua'y kuery pe.
- ⁶ Heko vai va'e mba'ety py omono'õ 'rã mba'emo aju,
ha'e omondoro 'rã uva.
- ⁷ Ipire rei reve oaxa 'rã pytũ ao oguereko e'ỹ vy.
Onheovã aguã ndoguerekoi vy yro'y oendu.
- ⁸ Yvyty rupi inhakỹmba 'rã oky gui.
Onhemi aguã oguereko e'ỹ vy itaova rupi rive 'rã onhemi okuapy.
- ⁹ Tyre'ỹ'i kuery omboia 'rã okambua gui,
ha'e iporiaukue'i gui oipe'a 'rã oguereko'i va'ekue.
- ¹⁰ Ha'e ramo ha'e va'e kuery ipire rei va'e ikuai ao oguereko e'ỹ vy.
Karuai oendu vy ogueraa 'rã mba'emo aju ojokua pyre.
- ¹¹ Heko vai va'e kuery roka py onhami 'rã azeite-rã,
uva oubiri avi teĩ oendu riae 'rã oy'uxe.
- ¹² Tetã rupi voi avakue ipoaẽ 'rã okuapy, ojeaipy kuery oja'apukai 'rã onhe'ẽ py.
Ha'e rami teĩ ha'e nunga re Nhanderuete ndoikuaa potai merami.
- ¹³ — Ha'e rã heko vai va'e ma hendy va'e rovaigua ikuai,
ndoikuaai 'rã guive tape hendya katy oo va'e,
ha'e va'e rupi ndooxei guive.
- ¹⁴ Ko'ẽ rai jave jojuka rive-rive va'e opu'ã vy
ojuka 'rã iporiaukue'i ha'e ojexavai va'e.
Ha'e gui pyávy ma oo ju 'rã imonda aguã katy.
- ¹⁵ Itavy rei va'e voi oarõ 'rã pytũ'i ta maa.
Ha'e vy aipoe'i ojeupe: “Avave rei ndaxerexa kuaai 'rã”, he'i vy omo'ã 'rã ovy ngova.

- 16 Pytũ jave avakue oike 'rã joo rupi,
 ha'e gui ara py ma ngoo rupi ae 'rã ikuai.
 Neĩ ndoexaxevei 'rã hendy va'e.
- 17 Mba'eta ha'e kuery ma ko'ëa pe “Manoa pytũ guigua” he'i 'rã,
 ha'e rã pyávy nhomongyje reia ma ha'e kuery oexa va'ety ae oiko.
- 18 — Peẽ aipopeje: “Heko vai va'e kuery ma ogueraapaa vyvoi 'rã
 yxyrya py.
 Yvy re ha'e kuery pegua oĩ va'e ma ayvu vaipy anho.
 Ndoovei 'rã tape uvaty katy oo va'e rupi omba'eapo aguã.
- 19 Ipirua ha'e haku ma yro'y omboyku-a rami avi
 manoa voi omomba 'rã ojejavý va'e kuery.
- 20 Ha'e ramo ha'e kuery re ixy ae hexarai 'rã,
 ho'okue re taxo ovy'a reve okaru 'rã okuapy.
 Heko vai kuery re na'ima'endu'aavei ma 'rã.
 Ha'e kuery omopẽmbaa 'rã vyvra rami,
- 21 imemby va'erã e'ỹ ha'e kuery omomba rire,
 ha'e imeve'ỹ va'e pe ndojapo porã rire”, peje.
- 22 — Any! Ha'e rami 'rãgue py Nhanderuete ombaraetea rupi
 ombopukuve 'rã ojerovia rei va'e kuery ára.
 Ha'e kuery ndaekorãvei teĩ opu'ã ju nho 'rã.
- 23 Ha'e kuery pe ha'e ome'ẽ 'rã opytu'u aguã.
 Ha'e ramo ikuai atã 'rã.
 Nhanderuete oma'ẽ 'rã ha'e kuery ikuai rupi.
- 24 Ha'e kuery ma xapy'a'i 'rã omboyvatea.
 Ha'e rire oaxa ju xapy'a 'rã, amboae kuery rami oipe'apaa 'rã,
 mba'emo ra'yĩgue rami avi ojayaa 'rã.
- 25 Ha'e rami e'ỹ rã mava'e 'rã tu oikuaa uka xepua,
 ha'e ombovaipa xeyvua? — he'i.

**Nhanderuete renonde avave rei nonhemboeko
 porã kuaaia rami Bildade ijavyuague**

- 25** ¹ Ha'e ramo Sua pygua Bildade ombovai:
² — Ha'e rami avi Nhanderuete pegua anho oĩ opena ha'e ipo'aka
 aguã.
 Ha'e ma ojapo yva yvatevea rupi voi ikuai porãa aguã rami.
- ³ Guembiguai xondaro kuery ma ndajaipapapa kuaai 'rã.
 Ixuguigua hexakãa ojope 'rã ha'e javi áry.
- ⁴ Ha'e rami rã mba'exa tu avakue onhemboeko porã 'rã Nhanderuete
 renonde?
 Mba'exa tu kunha gui itui'i va'ekue oiko 'rã iky'a e'ỹ va'e?
- ⁵ Ma'ẽ, ha'e oexa rã jaxy eteve voi naendyi
 ha'e jaxy-tata ikuai va'e iky'a e'ỹ va'e ndoikoi.

6 Ha'e gui avakue katuve ma taxo rami rive 'rã vvyĩgüeve'i.
Avakue ra'y kuery ma taxo ramigua meme ae ikuai — he'i.

Nhanderuete ipo'akapaa re Jó ijayvuague

- 26** ¹ Ha'e ramo Jó ombovai:
² — Ikangy va'e pytyvõa merami rive reiko,
ijyva mbaraete e'ỹ va'e reipytyvõ merami rive!
³ Hi'arandu e'ỹ va'e remongeta kuaa merami rive,
ha'e anhetẽ va'e reikuaa uka porãmba merami rive!
⁴ Mava'e nembo'ea rupi tu ndeayvu ha'e rami ete?
Mava'e guigua nhe'ẽ tu ndere oĩ ndeayvu kuaa aguã?
⁵ — Ha'e gui omano va'ekue nhe'ẽ ma oryryipa 'rã okuapy
yy gyy py ikuaiã py.
⁶ Nhanderuete gui manoa pygua kuery nonhemi kuaai,
yvykua vaikue ao'iarã noĩ ramo.
⁷ Mba'eve oĩ e'ỹa áry ha'e oipyo kuaray apu'a'ia katygua,
mba'eve oĩ e'ỹa áry ae avi onhono vvy.
⁸ Arai ana ikuai va'e mbyte ojoko 'rã yy,
ha'e rami teĩ arai ndoxoi 'rã iguy py.
⁹ Ojao'i 'rã guenda opena oinyaty,
hi'áry arai pytúa py ojao'i vy.
¹⁰ Omoĩ raka'e yy apyrã,
hexakãa ha'e pytúa mbyte py.
¹¹ Ijayvu atã ramo yva yta
oryryi 'rã onhemondyipa vy.
¹² Ombaraetea rupi omboja'o raka'e ye'ẽ,
ha'e o'arandua rupi oity ngovaigua kuery.
¹³ Opejua py rive omoexakã 'rã yva,
ha'e opo py ojuka 'rã teju jagua inhakuã va'e.
¹⁴ Ma'ẽ, ha'e ramigua ma hembiaapo ppy rive!
Mba'eta ixugui ma nhaendu mbegue'i anho.
Ha'e gui mava'e tu oendu kuaa 'rã ipo'akaa ryapu atã va'e?

Heko vai va'e kuery ikuai axy aguã re Jó ijayvuague

- 27** ¹ Jó ijayvuvu tema. Ha'e vy aipoe'i:
² — Anhetẽ ete Nhanderuete Ipo'akapa va'e xevy guarã va'ekue
pe'aa
ha'e xenhe'ẽ moingo axya va'e rekove rupi aura vy aipoa'e:
³ xee aikove teria ja,
ha'e xeapyĩgua py xepytuẽ aguã Nhanderuete ome'ẽ teria ja
⁴ xejuru nda'ijayvui 'rã ha'eve'ỹa rami,
xeapekũ nda'ijapui 'rã guive.

- 5 Nda'evei ete “Ha'evea rami pendeayvu”, ha'e aguã!
 Amano peve ndajepe'ai 'rã anhetẽ rupi aikoa gui.
- 6 Aĩ atã 'rã xereko porãa re, ndajepe'ai 'rãe.
 Aikoa ára nhavõ xepy'apy py ndaikuaai ajeyavya.
- 7 — Xerovaigua kuery topa heko vai va'e rami,
 xerovai opu'ã va'e kuery ma ha'eve'yã
 rami ikuai va'e rami topa.
- 8 Mba'eta ojerovia e'y va'e kuery ma mba'e tu oĩ oarõ aguã,
 hekove ojayaa,
 ha'e inhe'ẽ Nhanderuede oipe'a rã guarã?
- 9 Ha'e kuery áry teko axy ou ramo
 Nhanderuede oendu 'rã teve ojpukaia?
- 10 Heko vai va'e nda'u oguerovy'a 'rã Ipo'akapa va'e?
 Ixupe ojpukai 'rã teve oikoa ha'e javi py?
- 11 — Xee rombo'e 'rã Nhanderuede po'akaa re,
 namombe'u e'y'i 'rã Ipo'akapa va'e reve mba'emo oĩ va'e.
- 12 Mba'eta peẽ kuery ha'e javi pexa ae ma ha'e nunga.
 Mba'e re tu ha'vy ovare e'y va'e anho pejou porã?
- 13 Ma'ẽ, po ramigua anho heko vai va'e ojopy 'rã Nhanderuede po gui,
 Ipo'akapa va'e gui nhomoingo axya kuery ojopy 'rã po rami.
- 14 Ha'e kuery ra'y kuery hetave oje'oivy teĩ kyxe pyguarã meme
 ikuai,
 hamymino kuery voi ndojou retai 'rã ho'u va'erã.
- 15 Ha'e kuery va'e regua hembyre va'ekue ma mba'eaxy omomba 'rã,
 ha'e rã ta'yxykue ndojae'oi 'rã.
- 16 Heko vai va'e ma vyvku'i rami 'rã omboaty prata,
 oarã guive yapo rami ojou-jouve 'rã.
- 17 Ha'e nunga omoĩ porã teĩ heko porã va'e kuery ju 'rã onhemonde,
 prata oguereko va'ekue voi ojejavy e'y va'e kuery ju omboja'o 'rã
 okuapy.
- 18 Heko vai va'e ngoorã ojapo va'e ma tanambi raity rami,
 ha'e oguy'irã mba'ety rarõa ojapo va'e rami rive.
- 19 Iporiau e'y va'e ma mba'emo oguerekopa va'e mbyte py onheno
 teĩ
 guexa oipe'a ju vy ndoexavei 'rã.
- 20 Ha'e kuery re imongyjarã ou vy ipo'aka 'rã yy oxyry atã va'e
 rami,
 pyávy ma vyvty vaikue ogueraapa 'rã.
- 21 Kuaray oua katy gui vyvty ou va'e ogueraa ramo okanhymba 'rã.
 Oipe'apa 'rã heravy oĩague gui.
- 22 Nhanderuede po gui ojava vyvoixe teĩ
 hi'áry ha'e nunga ha'e javi ombou 'rã omboaxy e'y re.

23 Heko vai va'e ho'a rã ojepopetepaa 'rã,
okanhy ovy ramo otuvy nhe'ẽ pavẽ 'rã imondovy — he'i.

Vvy guýry mba'emo porã oĩ va'e avakue oguenoẽ kuaa re Jó ijayvuague

- 28** 1 — Anhetẽ, prata re vvy jo'oa ikuai,
oĩ avi ouro ky'a'obaty.
- 2 Ferro guive oguenoẽa 'rã vvy gui,
ha'e rã overa va'e ma ita py ojoua.
- 3 Avakue omoexakã 'rã pytũ anaa rupi,
ha'e hexakãa opaa peve oo vy oeka 'rã ita porãgueve
pytũ anaa py oĩ va'e.
- 4 Ojo'o 'rã vvy oike aguã avakue ikuaia gui mombyry,
oguata va'e kuery oikuaa e'ỹa py.
Ha'e kuery ikuaia gui mombyry 'rã ikuai
peteĩ ixã re ovava-vava oinya py.
- 5 Vvy gui ma oiko 'rã tembi'u,
ha'e rã iguýry ma tata py okaiague rami 'rã ojekuaa.
- 6 Ha'e pygua ita re oĩ 'rã safira,
ha'e gui iku'ikue re ma ouro oĩ.
- 7 — Ha'e va'e tape ma guyra jo'ua kuery ndoikuaai,
taguato ndoexai va'e ae.
- 8 Vixo inharõ ha'e tuvixa va'e nopyrõi 'rã ha'e rupi,
guary ra'y voi ndoaxai ha'e rupi.
- 9 — Avakue opo py tembiporu ogueroko va'e py ombota-mbota 'rã ita
re,
ha'e vy vvyty ikuai va'e oipe'a 'rã iguy peve.
- 10 Ombokua 'rã ita rupi
oexa aguã hepyve va'e oĩ va'e ha'e javi.
- 11 Omboty 'rã yy rape ikuai va'e peteĩve henda py otyky e'ỹ aguã rami,
hexakãa katy oguerupa aguã hi'ã py oĩ va'ekue.

Arandu anhetẽ va'e me'ẽa Nhanderuete oikoa re Jó ijayvuague

- 12 — Ha'e rã 'arandua ma mamõ tu oĩ?
Mamõ tu oĩ mba'emo jaikuaa ete aguã?
- 13 Ha'e va'e repy ma avave ndoikuaai,
vvy re avakue ikuaia rupi ndojouai 'rãe.
- 14 Yvykua vaikue aipoe'i: “Xere ma ha'e nunga noĩ”,
ye'ẽ voi “Xea py noĩ avi” he'i.
- 15 Ouro oiky'a'o pyre re teĩ nda'evei jajogua aguã,
neĩ prata voi nda'evei hekovia japeja aguã.
- 16 Mba'eta ouro Ofir gui ogueru pyre ha'e javi gui ovareve va'e,
õnix hepyve va'e ha'e safira ikuai va'e gui guive.

- 17 Ouro teĩ ma 'arandu rami e'ỹ iporã va'e, neĩ itaendy ma voi.
 Jeguaa ouro oiky'a'o pyre guigua re teĩ nanhamboekoviai 'rã.
 18 'Arandu oĩa py ma ita coral ha'e itaendy ikuai va'e re
 nhanderexaraipa 'rã.
 Pérola jajoua gui voi ha'eveve 'arandu jarekoa.
 19 Etiópia gui topázio herua teĩ ha'e va'e ma 'arandu rami e'ỹ ovare,
 neĩ ouro iky'a e'ỹ va'e voi.
 20 — Ha'e nunga rupi magui tu ou 'arandu?
 Mamo tu oĩ mba'emo jaikuaa aguã?
 21 Mba'eta temimoingo ikuai va'e oexaa gui onhomia,
 guyra yvate rupi oveve va'e gui guive.
 22 Yvykua vaikue ha'e manoa aipoe'i:
 “Oreapyxa py roendu rive 'arandu oikoa”, he'i.
 23 Nhanderuetete anho oikuaa 'arandua katy tape oo va'e,
 ha'e ae oikuaa oĩa.
 24 Mba'eta ha'e ma yvy apy rupi peve oexa pota,
 yva guýry ikuai va'e ha'e javi 'rã oexapa.
 25 Yvytu poyia ha'evea'i rami Nhanderuetete oeja
 yy guive ituia peve oa'anga jave,
 26 oky nhavõ guarã oeja,
 ha'e yapu overa reve va'e raperã omoĩ jave,
 27 ha'e va'e jave py ae 'arandu oexa avi vy oikuaa uka raka'e.
 Ha'e va'e re oikuaa pota ma vy omoĩ atã raka'e.
 28 Ha'e vy aipoe'i avakue pe: “Pendú ke:
 SENHOR renonde pejererokyjea ma penearandurã oĩ,
 ha'eve'ỹ va'e gui pejepe'a vy 'rãe peikuaa mba'emo”, he'i.

Jó ymave rupi oiko porãague re ima'endu'aague

- 29** 1 Jó ijayvuvu tema. Ha'e vy aipoe'i:
 2 — Ai! Kueve'igua jaxy re aikoague rami ju aiko va'e rire,
 Nhanderuetete xere opena javegua re rami!
 3 Ha'e jave ma xeakã áry rupi omoexakã va'ekue,
 ha'e hendy va'e xerereko heravy ramo pytũ rupi ete aguata aikovy
 va'ekue.
 4 Ha'e jave ma xerexaĩ aikovy va'ekue,
 xero áry rupi Nhanderuetete xerayvua oexa uka rã.
 5 Ha'e jave ma Ipo'akapa va'e oiko teri xereve,
 ha'e xera'y kuery voi xeyvýry teri ikuai.
 6 Kamby py xepy ajoi ainy va'ekue,
 ha'e itaova gui yakã'i oxyry va'e rami azeite oxyry oiny jave.
 7 — Tetã kora rokẽ katy aa,
 ha'e tetã mbyte py guive aguapy ainy aguã ome'ẽa jave

- 8 kunumigue xerexa vy ojepe'apa,
ha'e tujakue'i voi opu'ãmba okuapy va'ekue.
- 9 Yvatekueve voi ijavyu ta vy ojuru ojoko okuapy va'ekue,
ojuru re opo omoĩ reve.
- 10 Omboetepevy kuery ayvu nonhenduvei va'ekue,
ijurupy py inhapekũ nomyĩvei ramo.
- 11 Xeayvua rendua kuery ma "Ovy'a va'e" he'i okuapy xevy,
xerexaa kuery voi xere ima'endu'a porã va'ekue.
- 12 Mba'eta xee ma iporiaukue'i ojakukai rã aepy va'ekue,
tyre'ỹ opytyvõarã oguereko e'ỹ va'e kuery guive.
- 13 Omano ta va'e voi xereroayvu porã va'ekue,
xee ajapo avi va'ekue imeve'ỹ va'e kuery okuraxõ py ovy'a aguã rami.
- 14 Xejee amoĩ va'ekue teko porã,
ha'e va'e anho oĩ va'ekue xeaõ rami.
Manto ha'e akã nhovãa rami oĩ va'ekue ha'evea rami joe apenaa.
- 15 Xee ajeapo va'ekue ára revegua e'ỹ rexrã rami,
hi'u rovaikue'i va'e pyrã rami guive.
- 16 Iporiaukue'i pe ma tuu aiko va'ekue,
oikuaapy e'ỹ ikuai va'e re guive aikuaa pota va'ekue.
- 17 Ha'e rã porayvu e'ỹ va'e kuery raĩ'y kã ma xee amopẽmba
va'ekue,
ha'e kuery raĩ gui xee araa jepe va'ekue omokõ ta va'e.
- 18 Xee aipoa'e va'ekue: "Xero py ae 'rã amano,
amboetave 'rã xe'ára ita ku'i rami.
- 19 Xee aiko 'rã yy peve vyvra rapo ovy va'e rami,
ha'e pyávy hakã re yxapy oĩa va'e rami.
- 20 Xemboeteave tema 'rã,
ha'e xepo py xerapa ajopy atã tema 'rã aikovy", ha'e va'ekue.
- 21 — Xeayvu rã ojapyxaka va'e kuery oarõ okuapy va'ekue amongeta
aguã,
xeayvua oendua rupi okyrirĩ pavẽ va'ekue.
- 22 Xee xeayvupa ma rã naxembovai kuaai va'ekue.
Ha'e kuery áry xeayvua oguejy va'ekue yxapy rami.
- 23 Ha'e kuery xerarõ va'ekue oky re rami,
ojuru oipe'a reve oarõ okuapy xeayvu aguã, haku-a ára py oky
oarõ va'e rami.
- 24 Ha'e kuery nda'ipy'a guaxui jave ha'e kuery pe xerory va'ekue.
Xerova omoexakã rã xererovy'a va'ekue.
- 25 Ha'e kuery raperã xee aiporavo va'ekue huvixa rami aguapy ainy
reve,
huvixave oxondaro kuery mbyte oĩ va'e rami,
ha'e oja'e'o va'e kuery mbopy'a porãa rami ajoguereko va'ekue.

Jó iporiaua oguerojae'oague

- 30** ¹ — Ha'e gui aỹ ma xegui kyrĩgueve xejojai okuapy,
ha'e va'e kuery ru ma neĩ jagua reve xerymba vexa'i kuery oarõ
aguã katy
namondoukai va'ekue ri.
- ² Mba'eta ha'e kuery inhangaipa ramo
mba'e nunga py tu xevy ovare 'rãgue ipo mbaraetea?
- ³ Jexavai ha'e karuai gui ha'e kuery ikangypa okuapy.
Oixu'u okuapy mba'emo pirukue,
yma ma tekoa noĩveia rupi mba'emo vaikue ikuai va'e guive.
- ⁴ Jai rogue ha'e yvyra'i rogue rive oipo'o,
zimbroya rapo guive ho'u okuapy.
- ⁵ Avakue mbyte gui omoxẽa.
Ha'e kuery rovai ojpukaia okuapy imonda va'e rakykue ojpukaia
rami.
- ⁶ Yvy'ã peguy kuaray'ã reia rupi ikuai,
yvykua ha'e itakua rupi.
- ⁷ Onhendu okuapy jai rupi,
juu guy rupi rive ijaty okuapy.
- ⁸ Inhakã porã e'ỹ va'e ra'y kuery ikuai,
ima'endu'apy e'ỹ regua,
ijyvy gui omoxẽmba pyre.
- ⁹ — Ha'e rã aỹ ma ha'e kuery xembojaru rei okuapy,
ojojai pyrã aiko ramo.
- ¹⁰ Xegui ojeguaru vy ojepe'a 'rã mombyry'i,
ndokyjei guive xerova re onyvõ aguã.
- ¹¹ Mba'eta Nhanduerete ombopyu xerapa xã xembojexavai vy.
Ha'e ramo ha'e kuery ndojejokovei ma xerenonde.
- ¹² Ha'e rami vy xeaxu e'ỹa re opu'ã okuapy xemoanha rei aguã,
ha'e xerovai jogueroayvu okuapy xemomba vy ou aguã re.
- ¹³ Ombovaipa okuapy xee aa aguã va'e rupi,
xeapo ajexavai aguã rami.
Ha'e kuery ma oipytyvõ pyrã e'ỹ ae.
- ¹⁴ Xere ou okuapy tetã kora oitypaague rupi oiike va'e rami,
ha'e kuery ouve tema 'rã ivaipaague mbyte rupi.
- ¹⁵ Xere ou xemongyjaarã,
yvytu ombovevepa rire omboetepy aikoague.
Avy'aague oaxa ma ovy arai rami.
- ¹⁶ — Aỹ ma xepy'apy py anhenhandu xenhe'ẽ ivaipa maa rami.
Xembojexavaia ára ou ma xere.
- ¹⁷ Pyávy xekãgue hu'ũmba ha'e ovapa va'e ramigua aendu,

- ha'e mba'emo vai xexu'u va'e ndopytu'ui.
 18 Mba'emo vai aendu va'e gui xeaó voi ojepokapa rei 'rã,
 mba'emo vai xejyryvipy 'rã xeaó puku jyryvi rami.
 19 Xeruete, ndee ae xemombo yapo py,
 ha'e ramo vyv ku'i ha'e tanhimbu rami aiko.
 20 Ndevy ajapukai rã ndee naxembovai.
 Apu'ã ha'amy teĩ rema'ẽ rive xere.
 21 Porayvu e'ỹ va'e renhemoingo xevy.
 Ha'e vy ndepo mbaraete reve repu'ã xere.
 22 Rejapo vyvutu xereupi vy hi'áry xereraa aguã rami.
 Xemou'ũmba ára vai revovo rupi.
 23 Ha'e gui xee aikuaa amano aguã katy xereraa,
 oikove va'e ha'e javi ikuai aguã katy.
 24 — Ha'e rami avi yty áry ava omomboá imoinyague gui nokuave'ei 'rã
 teve,
 ojaxavaia gui ndojapukai ratã 'rã teve ipytyvõarã pe?
 25 Xee ndajae'oi va'ekue teve ojaxavai va'e re,
 ha'e xenhe'ẽ py namboaxyi teve oiko axy va'e?
 26 Iporã va'e xee arõ teĩ xere ou mba'emo vai.
 Hendy va'e arõ va'e 'rãgue py pytũ anho ou xere.
 27 Xeryepy rupi omyĩ va'e ndopytu'ui,
 xere aiko axya ára ou ramo.
 28 Xeporiau aikovy kuaray ojope e'ya rupi.
 Heta va'e kuery mbyte py ajerure ha'amy xepytyvõa aguã.
 29 Xee ma jagua-tuvy nhe'ẽ ryke'y,
 ha'e guyra nhandu ryvy aiko.
 30 Xepire hu'ũmba reve ho'apa xegui,
 xekãgue voi okai merami xepire raku gui.
 31 Ha'e nunga rupi ixã reta va'e ambopu 'rãgue py xeraxẽ ainy xepy'a
 vai vy,
 ha'e mimby amonhe'ẽ 'rãgue py ojae'o va'e rami anhendu.

Jó anhetẽ rupi oikoa re ijayvuague

- 31** 1 — Xerexa reve ajapo ma areko aguã.
 Mba'exa tu ha'vy xee apena reia rupi ama'ẽ ta kunhataĩ re?
 2 Ha'e rami rire mba'e 'rã tu xee ajopy Nhanderuete yvategua gui,
 mba'e nunga tu yvate oĩa gui ome'ẽ 'rã xevy?
 3 Mba'eta heko vai va'e peguarã omoĩ okanhy aguã,
 mba'emo vai apoa pe omoĩ oiko axy aguã.
 4 Ha'e rã xee aikoa ma Nhanderuete oexapa,
 oipapa aguataa ha'e javi.
 5 — Ha'e gui aiko porã merami rive va'e rire,

- ha'e ajokore aguã katy xepy inhakuã ovy va'e rire,
 6 (Nhanderuete toikuaa pota porã xere,
 anhetẽ rupi aikoa oikuaa aguã,)
- 7 xapy'a rei tape porã gui ajepe'a vy
 mba'emo aexa va'e rupi rive anhembopy'a,
 e'ỹ vy xepo reiky'a va'e oĩ va'e rire,
- 8 ha'e rami ri ramo amboa kuery rive to'u xee ama'etỹague gui,
 ha'e xemba'ety rupi henhoĩ va'ekue tomondoropa rive.
- 9 — Xapy'a rei xekuraxõ py kunha mboa re anhembotavy uka,
 ha'e xea katygua rokẽ py ama'ẽ mbeguea rupi aiko va'e rire,
- 10 ha'e ramo xera'yxy tojapo tembi'u amboa ava pe,
 hexeve amboa tonheno.
- 11 Mba'eta ha'e rami aiko va'e rire nda'evei ete 'rãgue,
 ajevavyague re huvixa kuery xembopaga 'rãgue.
- 12 Ha'e ramigua ma tata rami ombovaipa 'rãgue opa peve,
 omomba 'rãgue mba'emo areko va'e ha'e javi.
- 13 — Xapy'a rei xerembiguai ava e'ỹ vy kunha mba'e
 ha'eve'ỹa rami xee areko va'e rire,
- 14 mba'e tu xee ajapo 'rãgue Nhanderuete xere opuã ramo?
 Xere oikuaa pota ramo mba'exa tu xee ambovai 'rãgue?
- 15 Mba'eta xeryru'i py aĩ aguã xemoingo va'ekue e'ỹ ri ty'y ha'e kuery
 voi omoingo raka'e?
 Ha'e e'ỹ teve nhanderyru'i py nhanemoingo pavẽ va'ekue?
- 16 — Xapy'a rei iporiaukue'i oipota va'e name'ei vy
 imeve'ỹ va'e ndaexa pyxovei aguã rami ajapo va'e rire,
- 17 ha'e rami e'ỹ vy xee ae'ia py akaru va'e rire
 tyre'ỹ pe amboja'o e'ỹ re,
- 18 (mba'eta xekunumi guive xereve ae areko tuu rami,
 ha'e xeryru'i py aĩ guive imeve'ỹ va'e rerekoa aiko,)
- 19 xapy'a rei ijao e'ỹ va'e ojaxavai rã ama'ẽ rive va'e rire,
 e'ỹ vy onheovã aguã oguereko e'ỹ vy ojaxavai rã,
- 20 xapy'a rei xerymba vexa'i rague py namboakui ramo
 ha'e kuery opy'a py ndaxereroayvu porã va'e rire,
- 21 xapy'a rei okẽ py joguerekoa kuery ikuai va'e xemboeko porã reve teĩ
 tyre'ỹ rovai xepo aupi va'e rire,
- 22 ha'e rami ri ramo to'a rive xeaxi'y kãgue,
 ha'e tomboia xejyva oĩague gui.
- 23 Mba'eta ha'e rami va'e rire Nhanderuete xembopaga aguã gui
 ndaxerekorãvei 'rãgue,
 hexakãa rive xee ndaropo'akai 'rãgue.
- 24 — Xapy'a rei ouro re rive ajerovia vy
 ouro oiky'a'o pyre pe “Ndere ajeko” ha'e va'e rire,

- 25 xapy'a rei arekopa etea
 ha'e xepo py ajou reta va'e arovy'a va'e rire,
- 26 xapy'a rei kuaray rexakãa re,
 e'ỹ vy jaxy hendy porãa re ama'ẽ reve
- 27 xepy'a py ajekore nhemia rupi
 xepo py ayvua aikuaa uka va'e rire,
- 28 ha'e va'e py voi ajejavy 'rãgue joguerekoa kuery xembopaga aguã
 rami,
 Nhanderuete yvategua e'ỹ amboete rire.
- 29 — Ha'e gui xere ija'e'ỹ va'e kuery ojexavai rã aexa vy ndavy'ai,
 ha'e kuery re mba'emo vai oiko rã ndarovy'ai.
- 30 Ha'e rami avi ndarojejavyi xejuru
 ha'e kuery omano aguã re ajerurea py.
- 31 Ha'e xero py ikuai va'e aipo nde'i:
 “Xo'o ha'e nome'ẽ porãi rire ndajakaru porãi”, nde'i,
- 32 mba'eta xee ndaejai yvy mboae guigua tape py rive pytũ oaxa aguã,
 xerokẽ aipe'a jepi riaa oguata va'e kuery amovaẽ vy.
- 33 Ha'e gui Adão rami e'ỹ xepy'apy py nanhomi
 xereko vaia ha'e ajejavya.
- 34 Mba'eta xee ma heta va'e kuery gui ndakyjei,
 xeretarã kuery xere ija'e e'ỹa naxemongyjei
 akyrirĩ ha'e xero gui naẽi aguã rami.
- 35 Xeayvu renduarã oĩ va'e rire!
 Ma'ẽ, apy ma oĩ xereko regua xerery reve ambopara va'ekue!
 Ipo'akapa va'e xembovai va'e rire,
 ha'e rami e'ỹ vy xerovaigua ombopara va'e rire xere ijayvua!
- 36 Ha'e va'e kuaxia para araa 'rãgue xeaxi'y áry,
 xeakã áry ajokua 'rãgue coroa rami.
- 37 Nhanderuete pe xee aikuaa uka 'rãgue aikoa ha'e javi.
 Ha'e oĩa py ajexa uka 'rãgue yvateve va'e rami.
- 38 — Xapy'a rei xemba'ety káuxa xere ijayvua,
 ha'e yvy aikaraĩ heravyague káuxa ojae'oa va'e rire,
- 39 xapy'a rei ijaju ma ramo ha'u omba'eapo va'e kuery pe ha'evena rami
 apaga e'ỹ re,
 ha'e ijopyarã va'ekue amomba va'e rire,
- 40 ha'e rami ri ramo trigo 'rãgue py juu rive toiko xevy,
 ha'e cevada 'rãgue py toiko trigo ramigua rive — he'i.
 Apy ma opa ma Jó ijayvuague.

Jó ha'e irũ kuery mboapy ikuai va'e pe Eliú ivaiague

32 ¹Ha'e gui mboapyve avakue opytu'u ma Jó onhemboeko porãa
 rupi ijayvu rã ombovaia gui.

²Ha'e ramo buzita Baraquel ra'y Eliú, Rão ramymino regua ju ivai Jó pe, Nhanderueete gui eteve voi onhemboeko porãvexe ramo.

³Irũ kuery mboapyve pe voi ivai, mba'eta ha'e kuery nombovai kuaavei va'eri Jó rovai tema ijayvu rire.

⁴Ha'e gui Eliú ma Jó gui kunumive va'e vy oarõ ranhe ixupe ijayvu aguã.

⁵Ha'e rami avi mboapy avakue nombovai kuaaveia Eliú oexa vy ivaive oiny.

Jó pe ombovai ypy vy Eliú ijayvuague

⁶Ha'e gui buzita Baraquel ra'y Eliú aipoe'i:

— Xee ma xekunumive va'e, ha'e rã peẽ ma pendetujakueve meme.

Ha'e rami vy xee arõ ranhe, pendua py xee aikuaa va'e amombe'u aguã ndaxepy'a guaxui vy.

⁷Xee aipoae va'ekue: “Heta ára ha'e ma'etỹ mbovy e'ỹ oguereko va'e kuery ranhe ta'ijayvu 'arandu re nhombo'ea rupi”, ha'e va'ekue.

⁸Ha'e rami teĩ anhetẽ avakue re oĩ 'rã peteĩ Nhe'ẽ, mba'eta Ipo'akapa va'e oipejua py rive nhomo'arandu 'rã.

⁹Hi'arandukueve ma tujakueve anho e'ỹ ikuai, tujakue'i anho e'ỹ 'rã oikuaa ha'evea ramigua.

¹⁰Ha'e nunga rupi xee aipoae: “Pejapyxaka ke xere, ha'e gui xee voi amombe'u 'rã aikuaa va'e”, ha'e.

¹¹— Ma'ẽ, xee amoĩ porã pendeayvuague, pendeayvua re ajapyxaka pota porã pendeayvurã re teri peikuaa pota peĩny reve.

¹²Ha'e gui pendeayvu aendu rã peẽ kuery peteĩve ma voi ndapeikuaa ukai Jó ha'eve'ỹa rami ijayvua,

napembovai kuaai pekuapy ha'e ae oikuaa rami ijayvu rã.

¹³Ha'e gui nda'evei penhemboeko porã ukaa rupi aipopeje aguã: “Ore rojou ma 'arandu.

Nhanderueete ju tombovai, avakue ma nda'evei”, peje aguã.

¹⁴Ma'ẽ, xevy pe'ỹ ha'e ijayvu rire xee ma pendeayvuague rupi e'ỹ 'rã ambovai.

¹⁵— Jó, neirũ kuery mboapyve onhemondyi vy nanembovai kuaavei, ha'e kuery pe oata ma merami ayvu.

¹⁶Ha'e gui xee pa arõve ta ha'e kuery nda'ijayvui ma rire?

Mba'eta okyirirĩmba ma, peteĩ henda py ma voi nombovaivei vy.

¹⁷Ha'e rami vy xee ju 'rã xeayvu, amombe'u 'rã aikuaa va'e.

¹⁸Mba'eta heta areko xeayvu aguã, xenhe'ẽ oĩ va'e ae xemokyre'ỹ ramo.

¹⁹Mba'eta xepy'apy rupi aendu vinho ryrũ mba'emo pirekue guigua ipyau va'e ramigua,

- onhembotypa vy oxoro rail'i va'e rami.
 20 Ha'e rami vy tove taxeyvu oẽmba ovy aguã.
 Aipe'a 'rã xejuru rombovaia rupi xeyvu vy.
 21 Xee ma peteĩ rive joegui ayvueva rupi e'ỹ 'rã xeyvu,
 neĩ avakue pe ajejou porã ukaa rupi e'ỹ guive.
 22 Mba'eta xee ma ajejou porã ukaa rupi ndaxeyvu kuaai.
 Ha'e rami e'ỹ va'e rire xemoingoare xereraa voi 'rãgue.

Jó pe Eliú ijayvu eteague

- 33** 1 — Ha'e gui Jó, endu ke aikuaa va'e re xeyvu rã,
 ejapyxaka xeyvua ha'e javi re.
 2 Aỹ ma xeyvu ta,
 xejuru py xeapekũ ijayvu aguã rami oĩ.
 3 Xeyvua oikuaa uka 'rã xepy'a re anhetẽ va'e anho oĩa,
 xeyvu 'rã mba'emo aikuaa va'e re anho.
 4 Nhanderuete Nhe'ẽ ae xemoingo va'ekue,
 Ipo'akapa va'e oipejua py rive ome'ẽ xerecoverã.
 5 Xapy'a rei rembovai kuaa vy ke xembovai,
 ereko katu reikuaa va'e xevy pe remombe'u va'erã.
 6 Ma'ẽ, Nhanderuete renonde ma ndee ramigua ae avi aiko,
 Yapo gui avi xeapo rire.
 7 Ha'e ramo xee noromongyjei 'rã,
 nde'áry noĩ 'rã xepo poyia.
 8 — Anhetẽ xee aendua py ndeayvu rã
 ange aendu kuri
 9 “Ha'eve va'e aiko, ajejavy va'e'ỹ.
 Xeky'a va'e'ỹ ha'e xereko vai va'e'ỹ”, 're ramo.
 10 “Ma'ẽ, Nhanderuete xembopagaa rupi onhea'ã,
 hovaigua aikoa rami xekuaa vy.
 11 Ha'e rami vy yvyra pa'ũ py omboty xepy,
 ha'e oikuaa pota 'rã aikoa ha'e javi re”, 're va'ekue.
 12 Ha'e rami ndeayvuague ha'eve'ỹa ramigua ramo
 xee rombovai 'rã.
 Mba'eta avakue ikuai va'e gui Nhanderuete yvateve va'e.
 13 Mba'e re tu ixupe ndeayvu ete vy
 “Peteĩve henda py nerenhemombe'u porãi ri”, 're?
 14 Ha'e rami 'rãgue py Nhanderuete ma peteĩ rami ijayvu ma vy
 teĩgue ju 'rã omombe'u porãve.
 Ha'e rami teĩ ijayvua re avakue noendu porã potai 'rã.
 15 Nhandevy pe oexa ra'u uka 'rã mba'emo, pyávy mba'emo jaexaa rupi,
 nhanderopeyi vaipa reve
 nhanderupa rupi jake jajupy jave.

- 16 Nhandeapyxa voi oipe'a vy
nhanembo'e 'rã oipota va'e re,
- 17 ojapo aguã nhandembopy'aa gui jajepe'a aguã rami,
jajejou porã reia gui nhandereraa jepe aguã,
- 18 vyvkuá katy nhanderekove oo 'rã ojoko vy,
kyxe py nhandejukaa gui guive.
- 19 — Nhanderupa rupi nhandetui ramo nhandembopaga 'rã haxy va'e
py,
nhanekãgue re haxy nhaendu riae va'e py.
- 20 Ha'e ramo jajeguaru 'rã tembi'u gui,
tembi'u hee va'e teĩ nhanenhe'ẽ py ndaja'uxeí ae.
- 21 Nhandero'o oĩ porã va'ekue aỹ ndojekuaavei.
Ha'e 'rã nhanekãgue ndojekuaai va'ekue ma aỹ ojekuaapa.
- 22 Nhanenhe'ẽ oo tema 'rã vyvkuá katy,
nhanderekove onhemboja 'rã ovy ipe'aa'ã kuerya katy.
- 23 — Xapy'a rei ou 'rã peteĩ anjo nhandere ojerure va'erã, mbovy e'ỹ
ikuai va'e regua,
nhandevy oikuaa uka aguã ha'evea ramigua jajapo aguã.
- 24 Ha'e ramo Nhanderuede nhandemboaxy vy aipoe'i 'rã anjo pe:
“Eraa jepe ke, vyvkuá py ho'a e'ỹ aguã.
Ajou ma hepyrã”, he'i 'rã.
- 25 Ha'e rami 'rã nhandero'o hexaĩ ju 'rã nhandekyrĩ jave
nhandembaraeteague rami,
nhanekunumi jave jaikoague rami ae ju 'rã jaiko.
- 26 Ha'e ramo jajerure 'rã Nhanderuede pe, ha'e 'rã nhandepytyvõ 'rã.
Ha'e ramo javy'a reve 'rã jaexa Nhanderuede rova.
Ha'e ramo nhandemboeko porã ju 'rã.
- 27 Ha'e ramo avakue oendua py japoraí reve aipoja'e 'rã:
“Ajevavy va'ekue, ha'eve'ỹa ramigua ajapo,
teĩ apaga aguã va'ekue rami e'ỹ guive xembopagaa.
- 28 Nhanderuede ojogua xenhe'ẽ vyvkuá py ooa gui,
xerekove reve aexa aguã hendy va'e”, ja'e 'rã.
- 29 — Ha'e va'e ha'e javi ma Nhanderuede ojapo
nhandevy mokoĩgue, mboapykue mba'e,
- 30 vyvkuá gui nhanderekove oguerú ju aguã,
oikove va'e kuery moexakãa py nhanderepape avi aguã.
- 31 Ha'e nunga rupi Jó, endu ke, ejapyxaka xeyvua re.
Ekyriri ke, ha'e 'rã xee xeyvu 'rã.
- 32 Ndee ndeayvu aguã rereko ri vy xembovai.
Ndeayvu ke, mba'eta xee romboeko porãxe.
- 33 Ha'e gui mba'eve ndererekoi ri ramo ejapyxakave tema xeyvua re.
Ekyriri, ha'e 'rã rombo'e 'rã 'arandu re — he'i.

Eliú Nhanderueete mboeko porã rupi ijavyuague

- 34** ¹ Ha'e gui Eliú aipoe'ive ju:
² — Pene'arandu va'e, pendu ke xee aikuaa va'e.
 Penembo'epaa va'ekue, pejapyxaka xeayvua re.
- ³ Mba'eta nhandeapxya py nhaendu kuaa 'rã ayvu,
 nhandejuru py tembi'u heea nhaendu kuaa rami avi.
- ⁴ Ha'evea ramigua jaiporavo 'rã nhandejeupe.
 Jojavi 'rã jaikuaa iporã va'e.
- ⁵ Mba'eta Jó aipoe'i: “Xereko porã va'eri
 Nhanderueete oipe'a xevy guarã va'ekue.
- ⁶ Ha'evea rami aiko teĩ ijapu va'e rami xekuaa.
 Xeai okuera va'erã e'ỹ oĩ, ajejavya oĩ ramo e'ỹ”, he'i va'ekue.
- ⁷ — Oiko 'rã nda'u ava Jó ramigua?
 Mba'eta ha'e ma ojoi 'rã Nhanderueete, yy oy'u va'e rami rive.
- ⁸ Ha'e rami vy onhemoirũ 'rã oikovy ojapo vai rei va'e kuery re,
 avakue heko vai va'e kuery reve anho oiko.
- ⁹ Mba'eta aipoe'i: “Nhanderueete jarovy'a teĩ
 mba'everã ndovarei nhandevy”, he'i va'ekue.
- ¹⁰ — Ha'e nunga rupi peẽ avakue peneakã porã va'e, pejapyxaka
 xeayvua re.
 Nhanderueete ma peteĩve henda py ndojapo vai 'rã,
 Ipo'akapa va'e ha'eve'ỹa rami ndajoguerekoi 'rã.
- ¹¹ Mba'eta ome'ẽ 'rãe jaikoague repy,
 ojapo 'rã peteĩ-teĩ jaikoague repy jajou aguã rami.
- ¹² Anhetẽ ete, Nhanderueete ha'eve'ỹa rami ndoikoi 'rã.
 Ipo'akapa va'e ndajoguerekoi 'rã ha'eve'ỹa rami.
- ¹³ Mba'eta mava'e tu omoĩ raka'e yvy re opena va'erã?
 Mava'e tu ipo py omboaxa raka'e ha'e javi regua?
- ¹⁴ Xapy'a rei Nhanderueete ojee rive opena va'e rire,
 ha'e ojea katy onhe'ẽ ha'e pytuẽa oguerupa va'e rire
- ¹⁵ to'o ikuai va'e ha'e javi omanomba 'rãgue,
 ha'e yvyku'i ju jajeapo 'rãgue.
- ¹⁶ — Ha'e gui Jó, ndere 'arandu oĩ ramo endu ke povae.
 Ejapyxaka xeayvua re.
- ¹⁷ Ha'eve'ỹa rami joguereko va'e teve oĩ 'rã joe opena aguã?
 Mba'e re tu ha'vy ndee ndeayvu Heko porã ha'e Ipo'akapa va'e
 ojejavya rami?
- ¹⁸ Huvixave oiko va'e pe nda'u “Mba'e vare'ỹ” 'ea 'rã teve?
 Ha'e rami e'ỹ vy yvatekueve pe: “Pendeko vai va'e” 'ea 'rã teve?
- ¹⁹ Yvatekueve rive oayvuve e'ỹ va'e pe katuve ma nda'evei.
 Ha'e ma iporiaukue'i gui ndoayvuvei 'rã oguerekopa rei va'e kuery.

- Mba'eta ha'e javive ma opo py ojapo va'ekue meme ikuai.
 20 Ha'e kuery omano xapy'a va'erã meme.
 Pytũ mbyte jave ha'e kuery oryryipa reve oaxa 'rã,
 ipo'aka va'ekue teĩ Ipo'akapa va'e jaexa e'ỹ va'e ogueraa 'rã.
 21 — Nhanderuede ma omaẽ 'rã avakue ikuaia rupi.
 Ha'e kuery uguataa ha'e javi ha'e oexapa 'rã.
 22 Jipoi pytũa neĩ kuaray'ã ana
 mba'emo vai apoare kuery ixugui onhemi aguã.
 23 Mba'eta Nhanderuede ma avakue reko re oikuaa pota are e'ỹ teĩ
 ojapo 'rã henonde ojexa uka aguã rami omboayvu aguã.
 24 Ha'e rami vy oikuaa pota e'ỹ re omopẽmba 'rã imbaraete va'e kuery,
 ha'e vy hekovia omoĩ 'rã amboae kuery.
 25 Ha'e kuery ikuaia ha'e oikuaa ae vy
 pyávy oity ramo omongu'i pyre ikuai.
 26 Pavẽ oexaa py
 omoingo axy 'rã heko vai va'e ha'e javi reve,
 27 ixugui ha'e kuery ojepe'a rire,
 peteĩve ma voi ndoikuaaxei ixuguigua tape.
 28 Ha'e kuery ojapo Nhanderuede renonde iporiaukue'i ojavukaia
 onhendu aguã rami.
 Ha'e ramo oendu ae ojexavai va'e kuery ojae'oa.
 29 Nhanderuede okyrirĩ teĩ mava'e 'rã tu ombopaga?
 Ngova omoã 'rã mava'e 'rã tu oexa, peteĩ regua ha'e javi e'ỹ vy peteĩ ava teĩ?
 30 Ha'e rami oiko heko vai va'e ipo'aka e'ỹ aguã,
 ha'e oiko e'ỹ aguã heta va'e kuery mbotavyarã.
 31 — Xapy'a rei amongue aipoe'i 'rã Nhanderuede pe:
 “Aiko axy vaipa ma, ndajejavyvei ma 'rã.
 32 Xembo'e ke mba'emo xee ndaikuaai va'e re.
 Ha'eve'ya rami ajapo va'ekue teĩ ndajapovei ma 'rã”, he'i 'rã.
 33 Ha'e rami 'rã Nhanderuede omboekovia kuaa aguã nda'u
 oporandu 'rã teve ndee reipotaa e'ỹ vy ndee ndereipotaa re?
 Ndevy pe teve aipoe'i 'rã: “Ndee ae eiporavo, xee'ỹ.
 Emombe'u ke reikuaa va'e, ndeayvu ke”, he'i 'rã teve?
 34 — Avakue hi'arandukueve omombe'u 'rã xe'vy,
 inhakã porã va'e kuery xeayvua re ojapyxaka vy aipoe'i 'rã xe'vy:
 35 “Jó ma oikuaa vy e'ỹ ijayvu,
 ijayvua re 'arandua noĩ”, he'i 'rã.
 36 Ha'e nunga rupi tove Jó reko re toikuaa pota opa peve,
 heko vai va'e rami ombovai rire.
 37 Mba'eta ojevavya áryve omoĩ Nhanderuede re opu'ã rei aguã.
 Nhanembyte py ojepopete ombojaru reia rupi,
 ha'e Nhanderuede rovai ijayvu reta rive.

Eliú “Ojerovia e'ỹ va'e kuery ojexavai vy ojapukai
teĩ Nhanderueete noendui”, he'iaague

- 35** ¹ Eliú aipoe'ive ju:
² — Ha'evea rami teve aipo're:
 “Nhanderueete gui xereko porãve”, re va'ekue?
³ Mba'eta aipo're: “Mba'e nunga py tu xereko porãa ovare?
 Mba'e tu xereko porãa py ajouve rã ajevavya py ajou va'e gui?” re vaekue.
⁴ Ha'e ramo xee rombovai 'rã,
 ndee ha'e neirũ kuery guive.
⁵ Ema'ẽ yva re ha'e exa.
 Exa pota nde'áry rupi arai yva re ikuai va'e re.
⁶ Rejevavya py mba'e nunga py tu hexe rejapo vai?
 Ndereko vaia hetave ovy rã mba'e tu rejapo hexe?
⁷ Ha'e rami e'ỹ vy ndereko porãa py mba'e tu reme'ẽ ixupe?
 Mba'e tu ojopy rã ndepo gui?
⁸ Ha'e rami rãgue py ndereko vaia ma avakue ndee ramigua pe ae 'rã
 ojapo vai.
 Ha'e ndereko porãa ma voi ha'e rami ae avi avakue ra'y kuery pe
 anho 'rã ojapo porã.
⁹ — Ha'e gui avakue omoingo axya vaipa rã haxẽ 'rã,
 ha'e vy ojapukai 'rã ipo'aka va'e kuery po gui ogueraa jepea aguã.
¹⁰ Ha'e rami teĩ avave rei aipo nde'i rã: “Mamo tu oĩ Nhanderueete xemoingoare,
 pyávy avy'a reve aporaei aguã ome'ẽ va'e?
¹¹ Ha'e ma yvy rupi vixo ikuai va'e gui nhanderekombo'eve va'e,
 ha'e guyra yvate rupi oveve va'e gui nhanemo'aranduve va'e”, nde'i.
¹² Ha'e kuery ojapukai teĩ ha'e nombovai,
 gueko vaia rupi rive onhemboyvate ramo.
¹³ Ojapukai rive ramo Nhanderueete noendui 'rã,
 ha'e kuery re Ipo'akapa va'e noma'ei 'rã.
¹⁴ Jó, ndee ma Nhanderueete nderexaia rami ndeayvu,
 ha'e rã henonde ma ndereko ojekuaapa.
 Ha'e nunga rupi earõ hexe.
¹⁵ Aỹ peve Nhanderueete opoxya rupi nanhombopagai,
 neĩ heko vai va'e re ndoikuaa potai teri ramo
¹⁶ ndejuru reipe'a vy ayvu ovare'ỹ va'e rupi ndeayvu.
 Ndeayvu reta ma, reikuaa vy e'ỹ.

Eliú “Avakue ojexavaia py Nhanderueete
oikuaa uka 'rã iporã va'e”, he'iaague

- 36** ¹ Eliú ijayvuve tema. Ha'e vy aipoe'i:
² — Ejapyxakave'i ranhe, ha'e rã amombe'u porãve 'rã ndevy

- Nhanderuete amboeko porãa rupi xeayvu aguã arekove teri va'e.
- 3 Mombyry gui 'rã aru xe'arandurã
Xemoingoare amboeko porã aguã.
- 4 Mba'eta anhetẽ, xeayvu ma rive'y.
Ndereve oĩ va'e ma mba'emo oikuaapa va'e.
- 5 — Ne'exa, Nhanderuete ma tuvixa ete va'e.
Ha'e rami teĩ nopena e'yĩ 'rã peteĩve re.
Oikuaa py avi tuvixa ete va'e oiko.
- 6 Ndogueraa jepei 'rã heko vai va'e rekove,
ha'e rã ojexavai va'e kuery ma ha'evea rami 'rã oguereko.
- 7 Ndopytu'ui 'rã heko porã va'e kuery re oma'ëa gui.
Ha'e rami 'rãgue py omboyvate vy huvixave kuery reve
omboguapy 'rã henda openaaty py raka'e rã peve.
- 8 Xapy'a rei ha'e kuery corrente py ombo'aague py 'rã ikuai,
ixã imoingo axyarã py ojokuaa rire.
- 9 Ha'e rami ha'e ojapo 'rã ha'e kuery ha'eve'yã rami ojapogue oikuaa
aguã,
ojejou porã reia rupi ikuai rire.
- 10 Ha'e kuery apyxa oipe'a 'rã ombo'e aguã.
Ha'e rami vy ha'e kuery pe ijayvu 'rã heko vaia gui ojeko rerova
aguã.
- 11 Xapy'a rei ha'e kuery onhe'ẽ rendu ha'e ixupe ju ikuai ramo
opaa py oiko 'rã ha'e kuery ovy'a aguã ára,
ha'e ma'etỹ mba'emo re ovy'a rei okuapy aguã.
- 12 Ha'e rã ha'e kuery noendu potai ri ramo
hu'y guaxu py rami onhyvõa 'rã,
ha'e ramo omano 'rã hexa ogue reve.
- 13 Opy'a py heko vaia anho omoĩ va'e ma ojeupe guarã omboaty 'rã
poxya.
Nhanderuete ombo'a uka teĩ ndojapukai 'rã okuapy heraa jepearã
va'ekue pe.
- 14 Ha'e rami vy kunumi teri reve teĩ omokanhy 'rã guekove.
Omano 'rã avakue ta'angaa pegua itavy rei va'e mbyte py.
- 15 Ha'e rã ojexavai va'e kuery ma ha'e ogueraa jepe 'rã ojexavaia py ae
oeko mbo'e vy,
mba'eta ombojexavaia rupi oipe'a 'rã ijapyxa.
- 16 — Ha'e rami ae ndee voi reiko axya gui Nhanderuete ndepe'axe avi
peteĩ henda tuvixaa py, reiko axy ve'y aguã py,
ha'e rekaru aguã mesa áry tembi'u hee va'e anho oĩa py.
- 17 Ha'e rã ndee ma renhemonyẽ heko vai va'e kuery reve repaga aguã.
Ha'e nunga rupi nderupity 'rã ndejou vaia ha'e nembopagaa aguã
anho.

- 18 Enheangu ke ha'vy ipoxya rendua py rejojai rei e'ỹ aguã,
ejepe'a uka eme guive “Xerekovia heta ome'ẽa” 're vy rive.
- 19 Rejae'o rei ha'e opa mba'e py renhea'ã ramo rive nda'u
nemboaxy 'rã rejexavaia gui reo jepe aguã?
- 20 Earõ eme eikovy pytũ pyguarã,
mba'eta heta ikuaiague gui oipe'apaa heravy aguã ae oĩ.
- 21 Enheangu ke teko vai re reo e'ỹ aguã,
ha'e va'e pe “Jexavai gui ha'eveve va'e” 're vy rive.
- 22 Ma'ẽ, Nhanderuate opo'akaa py yvate ete va'e ojekuaa!
Mava'e porombo'ea 'rã tu ha'e rami oiko?
- 23 Mava'e tu omboeko mbo'e ta,
ha'e'ỹ vy ixupe “Ha'eve'ỹa rami rejapo” he'i ta?

Nhanderuate yvate etea re Eliú ijayvuague

- 24 — Nema'endu'a porã Nhanderuate rembiapo
avakue pavẽ oguerovy'a va'e re.
- 25 Ha'e nunga re avakue ha'e javi oma'ẽ vy
momyry gui ojou porã 'rã okuapy.
- 26 Ma'ẽ, Nhanderuate ma yvate ete va'e, jaikuaa aguã rami e'ỹ.
Oikoa ma'et'ỹ guive ndajaipapa kuaai 'rã.
- 27 Mba'eta ojea katy ogueru 'rã yy tykyrã,
yvyxĩ gui ombo'oky aguã.
- 28 Ha'e rami vy arai gui onhoẽ 'rã
avakue áry otyky reta va'erã.
- 29 Amongue nda'u oikuaa 'rã ri marã rami pa arai oipyo heravya,
yapu guive oĩa gui omonhendua?
- 30 Ma'ẽ, ha'e va'e áry rupi oexa uka 'rã imondovy nhemboxi,
ye'ẽ typyvea ha'e javi rupi peve omoexakã va'erã.
- 31 Ha'e nunga py ogueroko 'rã yvy regua ikuai va'e,
ha'e vy ha'e kuery pe ome'ẽ 'rã tembi'u oata aguã rami e'ỹ.
- 32 Opo py overa va'e ojopy reta vy
omombo 'rã ngovaigua kuery re.
- 33 Ára vai revovo voi oikuaa uka 'rã heko,
mba'eta nda'evei etea oexa uka 'rã ha'eve'ỹa rami jogueroko va'e rovai.
- 37** 1 — Ha'e nunga re xema'endu'a vy xekuraxõ oryryi rei,
opo-opo guive, oĩaty gui oẽ ta merami.
- 2 Pendu pota ke Nhanderuate guigua yapu re,
ijuru gui hevovo va'e onhendu va'e re.
- 3 Yva guy ha'e javi rupi gui omondouka 'rã
ojea gui overa va'e reve yvy apy peve.
- 4 Ha'e va'e rire ijayvu atã nhendu 'rã,
yvatevea py onhemboxi 'rã hyapu reve.

- Ha'e ndopoi e'ỹi 'rã overa va'e ijayvua onhendua rupi.
 5 Nhanderuetete ijayvu reve hyapu 'rã nhomondyipaap rupi.
 Ojapo 'rã mba'emo tuvixa va'e, jaikuaa e'ỹ va'e.
 6 Mba'eta yro'y apĩ pe aipoe'i 'rã: “He'a ke vvy áry”,
 ha'e gui oky ha'e oky xapy'a-py'a va'e pe ma “Penembaraeteve ke”,
 he'i 'rã.
 7 Ha'e rami vvy ojapo 'rã avakue ha'e javi po oĩ rive aguã rami,
 hembiaapo re ju ha'e kuery oikuaa pota aguã.
 8 Vixo ikuai va'e voi oike 'rã onhemiaty py,
 ha'e vvy okua py 'rã ikuai.
 9 Yvytu jere oẽ 'rã ouvy opy ja'o oĩaty gui,
 ha'e rã vvytu ro'y ma kuaray yke katy gui 'rã oipeju.
 10 Nhanderuetete oipejua py rive ho'a 'rã yro'y,
 ha'e ramo yupa itui va'e hatãmba 'rã oupy.
 11 Arai ana overa va'e oua ma
 omonyẽ 'rã okyrã.
 12 Ha'e ramo arai ikuai va'e omondouka rã
 oaĩmba 'rã oje'oivy opa rupi,
 vvy jave áry rupi, ijayvuague ojapo aguã.
 13 Ha'e nunga ha'e javi ombou 'rã vvy regua kuery re omaẽ vvy,
 omo'arandu e'ỹ vvy omboaxy aguã.
 14 — Jó, ejapyxaka pota na pova'e re,
 Nhanderuetete rembiaapo iporã va'e re reikuaa pota aguã.
 15 Ndee reikuaa teve marã rami pa Nhanderuetete ojapo
 overa va'e arai gui ojekuaa aguã rami?
 16 Omombe'ua teve ndevy arai ikuai va'e marã rami pa yvate rupi
 ova-ova,
 e'ỹ vvy Oikuaapa va'e rembiaapo porãgue ha'e javi?
 17 — Mava'e tu ojapo ndeao raku-a rendu aguã rami
 kuaray puku-a katy gui vvytu ou rã vvy jave rupi okyrirĩmba rei
 oiny jave?
 18 Hexeve voi teve ndee yva reipyo kuaa avi yvate rupi,
 jajexaa mba'emo ryku guigua rami overa rei va'e?
 19 Orembo'e ha'vy ore voi ixupe oreayvu kuaa avi aguã.
 Mba'eta ore ma pytũ rupi orekuai va'e vvy mba'eve noromombe'u
 kuaai ixupe.
 20 Amongue nda'u ixupe omombe'u 'rã xeayvuague?
 Ha'e rami avakue ikuai va'e onhemomba ukaxe vvy ma 'rã.
 21 — Ma'ẽ, avakue ma yva re kuaray rexakãa re noma'ẽ mbaraetei 'rã,
 vvytu oipejua rupi yva oiky'a'opa ma jave.
 22 Kuaray apu'a'ia katy gui hexakã 'rã ouvy iju va'e,
 Nhanderuetete vvyry rupi ojekuaa 'rã hexakãa nhomondyipaarã.

- 23 Ipo'akapa va'e ma ndajaeko upityi 'rã.
 Ha'e ma opo'akaa py yvate ete va'e,
 ha'evea rami meme joguereko va'e guive, opa mba'e py heko porã va'e vy.
 24 Ha'e rami rã henonde avakue ojererokyje 'rã.
 Ha'e ma onhemo'arandu rei va'e kuery re noma'ëi 'rã — he'i.

Jó ndoikuaai va'e re SENHOR oporanduague

- 38** ¹Ha'e va'e rire ma SENHOR peteĩ vvytu jere mbyte gui ijayvu vy ombovai Jó. Ha'e vy aipoe'i:
² — Mava'e tu ndee mba'eve reikuaa e'ỹ vy xepy'aa ha'eve'ỹa rami remombe'u va'e?
³ Eiko katu ha'vy ava rami,
 mba'eta xee aporandu 'rã ndevy.
 Ha'e rã ndee ma xembovai 'rã.
⁴ — Mamo tu reĩ raka'e vvy ytarã anhono jave py?
 Ndeayvu ke, anhetê ri ne'arandu va'e vy.
⁵ Mava'e tu oa'ã raka'e vvy, xapy'a rei reikuaa rã?
 Mava'e tu ixã omoatã raka'e hi'áry rupi?
⁶ Mba'e nunga áry tu ijyta oĩ?
 Ha'e mava'e tu omoĩ raka'e ita jypy guarã?
⁷ Ha'e va'e jave py ma jaxy-tata ko'ë ra'i javegua ovy'a ete reve oporaei okuapy,
 ha'e Nhanderuede ra'y kuery ikuai va'e oguerovy'a okuapy.
⁸ — Ha'e mava'e tu okê py rami ojoko raka'e ye'ë
 iguy gui ovu ouvya jave?
⁹ Mba'eta xee ae arai amoĩ ijaorã,
 ha'e pytũ py anhovã ajukue py rami.
¹⁰ Xee ae amoĩ raka'e yy apyrã,
 okê py rami ajoko vy.
¹¹ Ha'e vy aipoae: “Apy peve'i 'rã reju, ndereaxavei 'rã.
 Apy ae 'rã ndeguigua yai onhemboyvate reve ojeapi vy oxopa”,
 ha'e va'ekue.
¹² — Ndee teve reikoa ára guive ndeayvu raka'e ko'ë rai ouvya va'e pe,
 ko'ë va'e pe reikuaa uka vy hexakã aguã,
¹³ vvy apy re ovaë aguã,
 heko vai va'e kuery omondyi heravy vy?
¹⁴ Vvy ojekuaa 'rã yapo omou'ũ mbyre
 ha'e ao ixorĩmba va'e rami.
¹⁵ Heko vai va'e kuery gui amokanhy 'rã “Nhandevyguia hexakã va'e”
 he'ia va'e,^h

^h 38.15 Heko vai va'e kuery pegua hendy va'e ma pytũ ae, pytũ rupigua ae ikuai ramo (24.16-17).

- ha'e amopẽ 'rã ijyva jojuka aguã oupi va'e.
- 16 — Ndee teve revaẽ ma ye'ẽ ryapy py,
e'ỹ vy reguata ma iguýry typyvea rupi?
- 17 Ndevy pe teve oexa ukaa omanogue ikuaia rokẽ?
Ndee rexa ma teve hokẽ pytũ anaa py oĩ va'e?
- 18 Reikuaa teve marã rami ete pa yvy ipya?
Ndeayvu ke, xapy'a rei reikuaa ri vy.
- 19 — Mamo rupi tu oĩ tape hendy va'e ro katy oo va'e?
Pytũa oĩaty voi mamõ tu oĩ?
- 20 Erojevvy ha'vy hekoa katy,
hoo via reikuaa ri vy.
- 21 Ndee nhĩã reikuaa 'rã, ha'e va'e jave reiko ae ma rire,
ha'e reikoa ára mbovy rei e'ỹ!
- 22 — Ndee teve revaẽ ma yro'y apĩ amoĩ porãaty py,
ha'e rexa teve amandau amoĩ porãaty?
- 23 Mba'eta ha'e va'e ma xee amboyru imoĩny anhombojexavai aguã,
joguero'a ha'e joe opu'ãa jave guarã.
- 24 — Mamo rupi tu oĩ tape hendy va'e oẽ ovy aguã katy,
ha'e yvytu kuaray oua katy gui yvy áry rupi oipeju ouvva katy?
- 25 Mava'e tu oipe'a 'rã oky xapy'a-py'a ou aguã,
ha'e tape hyapu ha'e overa va'e ou aguã?
- 26 Mba'eta ambo'oky 'rã yvy áry
avave rei oĩ e'ỹa py, tekoa e'ỹa rupi ae,
- 27 amoakỹ aguã yvy tekoa e'ỹa ipirupa va'e,
ajapo aguã jai roky yvate ovy aguã rami.
- 28 Oky nda'u tuu va'e oiko?
Mava'e tu ojapo 'rã yxapy otyky aguã rami?
- 29 Magui nda'u oiko yro'y hatã va'e?
Ha'e mava'e tu omoingo 'rã yro'y yva gui ho'a va'e?
- 30 Mba'eta yy hatã 'rã ita rami,
yy typy rei teĩ hi'áry rupi ma hatãmba 'rã.
- 31 — Tyrã ndee teve rejokua kuaa Eixu jaxy-tata,
e'ỹ vy rejora kuaa Hendy guaxu va'e ojokuaague?
- 32 Ndee teve reru kuaa 'rã jaxy-tata ijaty va'e,
e'ỹ vy reraa 'rã teve henoiny Ursa ta'y kuery reve?
- 33 Reikuaa teve yva re ikuai va'e rekorã oeja pyre?
Reikuaa teve marã rami pa yvy re ha'e kuery ipo'akaa?
- 34 — Tyrã ndee teve renhendu kuaa 'rã arai ikuaia peve,
oky vaipa aguã yy ndeao'i peve?
- 35 Tyrã overa va'e pe ndeayvu kuaa 'rã teve,
nembovai vy ha'e kuery "Apy ma roi" he'i okuapy aguã?
- 36 Mava'e tu omoĩ 'arandu arai ikuai va'e áry?

- Ha'e mava'e tu omo'arandu jaxy-tata ova aguã re?
 37 Mava'e nda'u o'arandu rupi oipapa kuaa 'rã arai ikuai va'e?
 Ha'e rami e'ỹ vy mava'e nda'u onhoẽ kuaa 'rã yy yva re yryru
 ikuai va'e gui,
 38 yvy ku'i oĩ va'e ojeapo aguã oja va'e,
 ha'e yvy hakytã joe oje'apa aguã?
 39 — Ndee teve rejuka 'rã guary kunha ho'u va'erã?
 Ha'e guary ra'y kue'iry okaruxe rã remoevyatã kuaa 'rã teve
 40 okua rupi ikuai jave,
 e'ỹ vy onhemiaty gui oma'ẽ mbegue jave?
 41 Mava'e tu uruvu kuery pe ojou uka 'rã ho'u va'erã,
 ta'y kue'iry Nguuete pe oja'pukai reve
 ho'u va'erã rekaa rupi ikuai ramo?

- 39** 1 — Ndee teve reikuaa kavara yvy'ãa rupigua ta'ya ára?
 Repena kuaa teve guaxu ta'y'i ta jave?
 2 Reipapa kuaa teve mbovy jaxy peve pa ha'e kuery ipuru'aa?
 Reikuaa teve ha'e kuery ta'y'i aguã ára?
 3 Ha'e kuery ma ta'y'i aguã ojero'a 'rã,
 ha'e rami vy oje'gui omoẽ 'rã haxy va'ekue.
 4 Ta'y kuery ma imbaraetepa 'rã okuapy,
 nhuũndy rupi ae 'rã tuvixapa.
 Oopa vy ndojevyvei 'rã oxy kuerya py.
 5 — Mava'e tu opoi 'rã mburika'i ka'aguy regua?
 Ha'e mava'e tu ojora kuaa 'rã mburika onha ratã va'e?
 6 Ha'e va'e rekoarã ma tekoa e'ỹa ame'ẽ,
 yvy re'ẽroa rive ame'ẽ ikuai aguã.
 7 Ha'e kuery ojoi 'rã tetã revovo,
 noendui 'rã guive mymba reraa oja'puka-pukaia.
 8 Yvy'ã ikuai va'e rupi ae okaruaty oĩ,
 mba'eta hogue pyau va'e rekaa rupi ikuai.
 9 — Toro ka'aguy rupigua teve omba'eapoxe 'rã ndevy?
 Ha'e va'e teve pytũ oaxa 'rã nerymba okaruaty py?
 10 Remoxã kuaa 'rã teve yvy karaĩa re?
 Ha'e va'e nda'u nderakykue rupi oikaraĩ 'rã heravy yvy?
 11 Hexe teve ndee rejerovia 'rã imbaraete vaipa va'e ramo?
 Ixupe teve reja 'rã remba'eapoa rupi opena aguã?
 12 Hexe rejerovia teve renhotỹ va'ekue nderopy ogueru aguã,
 e'ỹ vy mba'emo remoa'yĩ aguã py?
 13 — Guyra-nhandu ma opepo ombota-mbota 'rã ovy'a reve.
 Ha'e rami teĩ guague ha'e opepo nda'u joayvu aguã ri oguereko?
 14 Any, ngupi'a ojea 'rã ovy yvy py,
 yvy ku'i py rive haku aguã py.

- 15 Mba'eta hexarai 'rã amongue opyrõ vy ombovopa va'erãa gui,
vixo nhuũndy rupi ikuai va'e opyrõmba va'erãa gui guive.
- 16 Nopena porãi 'rã gua'y kuery re, gua'y kuery e'ỹ re rami.
Ndoikuaa potai 'rã gua'y'i okanhymba teĩ,
- 17 hi'arandurã Tuuete nome'ëi rire,
nome'ëi mba'emo re oikuaa pota aguã.
- 18 Ha'e rami teĩ opo reve onha ovy aguã opu'ã ma vy
ojojai 'rã heravy kavaju ha'e hi'árygua.
- 19 — Ha'e gui ndee teve kavaju pe reme'ë 'rã imbaraeterã,
e'ỹ vy ijaju'y áry rupi remoĩ 'rã hagerã?
- 20 Rejapo kuaa teve tuku rami opo ovy aguã rami?
Nhomondyi 'rã oapyĩgua gui ipytuẽ raku rei reve onhendu vy.
- 21 Ojo'o 'rã heravy vyvugua ombaraetea ae oguerovy'aa rupi.
Ha'e vy ojepe'a 'rã ovy tembiporu revegua kuery reve joguero'a
aguã.
- 22 Ojojai 'rã nhomongyjea kuery onhemondyi e'ỹ re.
Ha'e rami vy guakykue katy ndojevyi 'rã kyxe revegua gui voi.
- 23 O'áry hu'y ryru ogueraa va'e omoparã 'rã heravy,
hu'y guaxu ha'e hu'y'i hexakã va'e reve.
- 24 Ipoxy ha'e ivai reve omou'ũmba 'rã heravy tape,
mimby guaxu nhe'ë oendu ma vy ndojejokoi 'rã.
- 25 Mimby guaxu omonhe'ëa ramo “Tenonde katy!” he'i 'rã.
Joe opu'ãa gui mombyry teri oo reve oetũ 'rã,
oendu 'rã huvixa kuery ojavukai atãa ha'e tembiporu revovo.
- 26 — Ndee ne'arandua rupi teve taguato oveve,
kuaray apu'a'ia katy opepo oipyo reve?
- 27 Ndeayvua rupi teve taguato guaxu oo 'rã yvate,
ha'e yvatea py guaityrã ojapo?
- 28 Ha'e va'e ma itaova yvate va'e re oĩ 'rã guaityrã ojapo aguã py,
itaova yvate va'e apyte áry, mba'eve rei nomoangekoia py.
- 29 Ha'e py oĩa gui oexa pota 'rã guembiarã.
Momyry guive 'rã oexa.
- 30 Ha'e va'e rire ta'y kuery oipyte 'rã tuguy.
Mamo rã rei te'ogue ituia py ha'e voi ovaẽ 'rã — he'i.

40

¹ Jó pe SENHOR aipoe'ive tema:

² — Ha'e gui ijayvu poyi va'e nda'u nhombovake ta Ipo'akapa va'e
reve?

Nguuete rovai ijayvu va'ekue tombovai aỹ — he'i.

Jó onhemo'yvyĩ'ia rupi ombovaigae

³ Ha'e ramo Jó ombovai SENHOR. Ha'e vy aipoe'i:

⁴ — Xevy pe ma nda'evei. Mba'exa tu rombovai ta?

Ajoko 'rã xejuru xepo py.

5 Peteĩgue xeyavu rire teĩ nambovai kuaavei ma.

Mokoĩgue katu va'eri ndaxeayvu reguavei ma — he'i.

Nhanderuete po'akaa hembiaapo oexa uka va'e re ijavyuague

6 Ha'e ramo yvytu jere mbyte gui SENHOR ombovai ju. Ha'e vy aipoe'ive Jó pe:

7 — Eiko katu ha'vy ava rami.

Xee aporandu 'rã ndevy, ha'e rã ndee xembovai 'rã.

8 Ndee ta'vy remboyke rive 'rã xereko porãa?

Xemboeko vai 'rã teve renhemboeko porävexex vy?

9 Tyrã ndee teve Nderuete rami ndejyva mbaraete va'e?

Ndee voi ndeayvu ryapu rei 'rã teve xee xeyvua rami?

10 — Ndejee emoĩ ha'vy ndeyvatea ha'e ndetuvixaa.

Enhemonde ndepo'akaa ha'e nrexakãa py.

11 Xevy pe exa uka ndepoxya.

Exa pota onhemboyvate rei va'e kuery re, ha'e eitypa.

12 Exa pota onhemboyvate rei va'e ha'e javi re, ha'e emo'yvyĩ'imba.

Epyrõmba vyvoi heko vai va'e kuery ikuai re.

13 Ejatypa imbokuapy yvy ku'i py.

Ejao'ipa hova ituia py.

14 Ha'e rami rã mae 'rã xeyvu

reiporu kuaa regua py ae ndepo'akaa rami.

15 — Eikuaa pota aỹ hipopótamo ndereve amoingo avi va'ekue re.

Ha'e va'e ma vaka rami nhuũ ho'u oikovy va'e.

16 Imbaraetea ma hye re oĩ,

ipo'akaa ma hyepy ro'o re ae.

17 Huguai ma yary rakã rami hatã va'e.

Hi'u rajy ma oipopẽ mbyre rami oĩ.

18 Ikãgue ma overa va'e aygue rami imbarate va'e.

Hetyma ma ferro aygue ramigua.

19 Ha'e va'e ma Nhanderuete remimoingo regua omboetevepy.

Imoingoare ae ome'ẽ kyxe hembiporurã.

20 Anhetẽ, yvy'ã ikuai va'e áry rupi oĩ nhuũ ho'u va'erã,

vixo nhuũndy regua ikuaiaty rupi.

21 Onheno 'rã yvoty ikuai va'e guy rupi,

takua'i ha'e yapo oĩ va'e rupi.

22 Ha'e ramo yvoty ae omo'ã 'rã inony.

Yy rembe rupi yvyra ikuai va'e mbyte py itui.

23 Yakã tyguaxu teĩ ndojapurai 'rã.

Ijuru peve ete Jordão yakã typy teĩ oiko porã rei 'rã.

24 Ha'e rã oma'ẽ ho'amy ramo amongue nda'u ojopy kuaa 'rã?

Ha'eve 'rã nda'u ixĩ rupi omoxãa aguã?

- 41 ¹— Ndee renoẽ 'rã teve jakare pytã pinda py rive,
ha'e'ỹ vy inhapekũ rejokua 'rã ixã py?
- ² Jai 'ygue remboaxa 'rã teve inhapyĩgua rupi?
Ha'e rami e'ỹ vy remombu 'rã teve haĩnhykã jepo'ovia py?
- ³ Ndevy pe ha'e ojerure 'rã teve mba'emo re?
Ijayvu porã'i 'rã teve ndereve?
- ⁴ Ndereve ojapo 'rã teve peteĩ rami pendekuai aguã?
Ha'eve 'rã teve reraa aguã nerembiguai raka'e rã peve guarã?
- ⁵ Rembojaru 'rã teve guyra'i rami?
Ha'e rami e'ỹ vy remoxã 'rã teve heruvy nderajy kuery rymbarã?
- ⁶ Neirũ kuery teve jogueroayvu 'rã hepyrã oikuaa aguã?
Ha'e rami e'ỹ vy mba'emo vendea kuery teve omboja'o 'rã ho'okue?
- ⁷ Pira kutua py teve reikutupa 'rã ipire,
e'ỹ vy inhakã rupi renhyvõ 'rã pira nhyvõa py?
- ⁸ Hexe repoko ri vy nema'endu'a riae 'rã nderero'aague re,
ha'e rami vy neremoangekovei ma 'rã.
- ⁹ Ma'ẽ, pembo'a aguã pearõ ri vy pejekore 'rã.
Hexe avakue oma'ẽ vy rive 'rã ojeity uka.
- ¹⁰ Avakue ipy'a guaxukueve teĩ ndoikoi omyĩ va'erã.
Ha'e rami rã xerenonde katuve ma mava'e tu ha'vy onhemboyvate
aguã ha'eve va'e?
- ¹¹ Mava'e tu ha'e ranhe xevy ome'ẽ mba'emo, xee ju amboekovia aguã?
Mba'eta yva guy re ikuai va'e ma xemba'e meme.ⁱ
- ¹² — Xeayvuve ta jakare reko re,
imbaraete etea ha'e iporãa re.
- ¹³ Mava'e tu oipiro 'rã ikupe rupi,
e'ỹ vy oikutu 'rã ipekue jo'a va'e pa'ũ rupi?
- ¹⁴ Mava'e tu oipe'a 'rã ijuru?
Mba'eta haĩ re onhemboja va'e oendu 'rã ngyje.
- ¹⁵ Ipekue hyxy ovya re ma ojejou porã,
peteĩ-teĩ joe oja 'rã omboja pyre rami.
- ¹⁶ Peteĩ-teĩ joe ova'ẽ oiny
ipa'ũ rupi neĩ vvytu oike aguã rami e'ỹ.
- ¹⁷ Peteĩ-teĩ joe ovy vy
oja ratã oiny oja'o aguã rami e'ỹ.
- ¹⁸ Ipytuẽ nhavõ ojekuaa 'rã hendy va'e,
ha'e rã hexa ma ko'ëa rami hexakã va'e.
- ¹⁹ Ijuru gui ma oẽ 'rã hendy va'e,
ixugui tata raviju opo 'rã.
- ²⁰ Inhapyĩgua gui ma oẽ 'rã hataxĩ,

- oja opupu va'e gui, e'ỹ vy jai rogue okai va'e gui rami.
 21 Ipytuẽa ma omoendy 'rã tapyũ.
 Ijuru gui ma oẽ 'rã tataendy vuku.
 22 Ijaju'y re ma imbaraetea oĩ.
 Ha'e henonde gui opoa 'rã ovy onhemondyipa reia rupi.
 23 Ho'o regua ma oje'a ratã 'rã.
 Hexe oĩ atã 'rã, oi rive aguã rami e'ỹ.
 24 Ipy'a ma ita rami hatã,
 ita mba'emo mongu'ia regua rami.
 25 Ha'e opu'ã ramo ipy'a guaxukueve voi onhemondyi 'rã okuapy.
 Ha'e ou xapy'a ramo ndaekorãvei va'e rami ikuai.
 26 Xapy'a rei kyxe py omboguaia teĩ mba'eve ndojapoi 'rã,
 neĩ hu'y guaxu py, hu'y'i e'ỹ vy hu'y ete py teĩ.
 27 Ferro guigua ha'e oikuaa 'rã jai rogue pirukue rami rive,
 ha'e overa va'e guigua ma vvyra ru'ũgue rami oikuaa.
 28 Hu'y gui ma ha'e nonhai 'rã.
 Ita momboa py omomboa 'rã ha'e oikuaa kapi'i rami rive.
 29 Yvyra aygue py ojapia 'rã jai 'ygue rami rive 'rã oendu,
 ojojai 'rã hu'y guaxu revegua.
 30 Hye guy rupi oĩ ipekue hakua va'e.
 Yapo áry rupi otyryryague ma mba'emo ra'yĩ ykya rami ipore.
 31 Yy guy katy oike vy ojapo 'rã oja opupu va'e yjuipaa rami,
 ye'ẽ eteve voi mba'emo rykue ombojyaty rami ombokururu 'rã.
 32 Guakykue oeja 'rã hape ovy va'e overa aguã rami.
 Yy ha'e oĩa ma hi'a xiĩmba va'e rami yjuipa 'rã.
 33 Yvy re jipoi 'rã ha'e ramigua,
 mba'eta okyjea oendu va'erã e'ỹ amoingo.
 34 Yvatekueve ha'e javi re oma'ẽ vy nombovarei 'rã,
 vixo yvatekueve ikuai va'e ruvixave oiko vy — he'i.

Jó onhemombe'uague

- 42** ¹ Ha'e ramo Jó ombovai vy aipoe'i SENHOR pe:
² — Aỹ aikuaa porã ma opa mba'e rejapo kuaa va'ea,
 ha'e renhembopy'aague peteĩve ndoiko e'ỹi 'rãa.
³ Ange xevy reporandu vy “Mava'e tu ndee mba'eve reikuaa e'ỹ vy
 xepy'aa ha'eve'ỹa rami remombe'u va'e?” re va'ekue.
 Anhetẽ ri aikuaa vy e'ỹ xeayvu va'ekue,
 mba'emo xevy pe iporã vaipa ha'e aikuaa va'erã e'ỹ re anho.
⁴ Aipo're avi: “Ejapyxaka ke xeayvu re, ha'e 'rã xee xeayvu 'rã.
 Xee aporandu 'rã ndevy, ha'e 'rã ndee xembovai 'rã”, re va'ekue.
⁵ Ha'e rami avi xee roikuaa va'ekue omombe'ua 'rã aendu vy rive,
 ha'e 'rã aỹ ma xerexa py ae roexa ma.

⁶ Ha'e rami vy aỹ anhereroangeko vy anhemboaxy,
yvy ku'i ha'e tanhimbu áry aguapy ainy reve — he'i.

Jó irũ kuery mboapyve pe Nhanderuete ijayvu eteague

⁷ Ha'e rami Jó pe SENHOR ijayvupa ma rire aipoe'i avi Temã pygua Elifaz pe:
— Xepoxya hendy ma nderovai, neirũ kuery mokoïve rovai guive.

Mba'eta anhetẽ rupi e'ỹ peẽ kuery xemombe'u, xerembiguai Jó rami e'ỹ.

⁸ Ha'e nunga rupi peraa sete vaka ra'y ha'e sete vexa'i ava, ha'e tapeo xerembiguai Jó-a py. Ha'e vy peapy reve peme'ẽ rã pejevayague re. Ha'e gui xerembiguai Jó ojerure rã pendere, mba'eta ha'e ojerurea ma aendu rã, pene'arandua rupi e'ỹ peikoague re rombopaga e'ỹ aguã. Mba'eta anhetẽ rupi e'ỹ peẽ kuery xemombe'u, xerembiguai Jó rami e'ỹ — he'i.

⁹ Ha'e ramo Temã pygua Elifaz, Sua pygua Bildade ha'e Naamá pygua Zofar oje'oi vy ojapo okuapy SENHOR ijayvuague. Ha'e ramo SENHOR oendu Jó ojerurea.

Nhanderuete Jó omoingo porã jevyague

¹⁰ Ha'e gui Jó oirũ kuery re ojerure ma rire SENHOR omoingo porã ju. Ha'e vy mba'emo oguereko va'ekue gui mokoïguea ju ome'ẽ retave ixupe.

¹¹ Ha'e ramo ha'e oia py ou tyvy ha'e heindy kuery, ymave rupi oexa va'ety ha'e javi reve. Hexeve okaru okuapy hoo py. Omboaxy vy ombopy'a porã okuapy hexe SENHOR mba'emo vai ombouague ha'e javi gui. Ixupe peteĩ-teĩ ome'ẽ peráta ha'e kuã regua ouro guigua.

¹² Ha'e rami py SENHOR omoingo porãve Jó jypy guare gui. Ha'e ramo vexa'i kuery oguerekove ju catorze mil, seis mil camelo, mil toro meme ha'e mil mburika.

¹³ Ta'y jevy avi sete ta'y ha'e mboapy tajy kuery re.

¹⁴ Jypygua guajy omboery Jemima, amboae ma Quezia, ha'e rã mboapy ma Quéren-Hapuque.

¹⁵ Ijyvy ha'e javi rupi kunhague ndoikoi Jó rajy kuery rami iporã va'e. Ha'e ramo ha'e kuery pe tuu ome'ẽ mba'emo ikyvy kuery pe ome'ẽa ramigua ae.

¹⁶ Ha'e va'e rire ma cento e quarenta ma'etỹ re ju Jó oiko. Ha'e rami vy oexa gua'y kuery, gua'y ra'y ha'e guajy memby kuery guive, irundykue ikuaiá peve.

¹⁷ Ha'e rire Jó omano, tuja'i ha'e hi'ára mbovy rei e'ỹ ma vy.